Netherlands

2239

120

June 22

Hoeben

HET NOTARIEEL RESSORT

HET NOTARIEEL RESSORT

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Dr. J. A. C. OUDEMANS

Hoogleeraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde

en met toestemming van den Senaat der Universiteit

TEGEN DE BEDENKINGEN

DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT

te verdedigen

op DINSDAG 1 JULI des namiddags te 3½ uur

DOOR

Johannes Ignatius Hubertus Hoeben

geboren te Lith

HAARLEM

H. A. VAN OLPHEN & Co

1890

Aan mijne Moeder

Mijne erkentelijkheid zij betuigd aan U, Professoren der Juridische Faculteit voor het onderwijs, hetwelk ik van U heb mogen genieten.

Mijne bijzondere dank aan U, Hooggeleerde HAMAKER, *hooggeachte Promoter, voor de raadgevingen mij bij de samenstelling van mijn proefschrift zoo welwillend verleend.*

Utrecht, Juni 1890.

INLEIDING

Het notarieel ressort is de kring, binnen welken een notaris zijn ambtsbediening mag uitoefenen; binnen dien kring is hij de bevoegde ambtenaar, die authenticiteit aan de akte verleent, daarvan de dagteekening verzekert; buiten dien kring heeft hij deze bevoegdheid niet. De hoedanigheid om als notaris op te treden is afhankelijk van plaatselijke grenzen.

Heeft een akte, door den notaris binnen zijn ressort opgemaakt, authentieke kracht, dan wordt dit niet beperkt tot den kring, binnen welken de ambtenaar bevoegd was, maar aan die akte wordt door het geheele Rijk gelijke kracht toegekend.

In het begrip „ressort" ligt opgesloten een beperking van de bevoegdheid van een ambtenaar, wat betreft de plaats. Heeft een ambtenaar het recht over de geheele uitgestrektheid van het Rijk zijne ambtsbediening uit te oefenen, dan is er geen sprake meer van ressort. Het behoeft geen betoog, dat de wet vrij is dien ambtskring te beperken tot een omschreven gedeelte van het Rijk, of de gemeenten aan te wijzen, waarin de ambtenaar zijne ambtsbediening mag uitoefenen.

De notaris is openbaar ambtenaar, aan wien de staat verplichtingen oplegt en daarom ook eenige rechten moet waarborgen. Tot de rechten, waarop de notaris aanspraak heeft, behoort in de eerste plaats, dat hij, die door het openbaar gezag wordt aangesteld, in staat zal zijn om in zijne behoeften te kunnen voorzien. De staat zal bij het bepalen van den kring, waarin de notaris zijn ambtsbediening mag uitoefenen, acht moeten slaan op de vraag of die kring niet te klein is, of er niet reeds een voldoend aantal titularissen gevestigd is, dat blijkbaar de gewenschte notarieele hulp kan verschaffen.

De Regeering zal bij het benoemen van een notaris de belangen van het publiek in het oog moeten houden. Een te klein aantal titularissen in een ressort zal ten nadeele van het publiek kunnen zijn, hetwelk bij een ruime keuze gebaat zal worden. Het publiek toch zou te afhankelijk worden van die enkele notarissen. Aan den anderen kant zullen bij een te groot aantal notarissen deze niet zelfstandig genoeg tegenover hunne cliënten staan.

Het algemeen belang en het bijzonder belang vormen twee factoren, welke in acht genomen moeten worden bij het vaststellen van het notarieel ressort.

HOOFDSTUK I.

Het notarieel ressort volgens de wet van 25 Ventôse, jaar XI.

In de wet van 25 Ventôse, jaar XI, vinden wij een stelsel omtrent de plaatselijke bevoegdheid van den notaris, geheel verschillend van dat, hetwelk thans in ons land geldt.

ART. 5 van gemelde Fransche wet luidt: „Les notaires exercent leurs fonctions, savoir, ceux des villes où est établi le tribunal d'appel dans l'étendue du ressort de ce tribunal; ceux des villes où il n'y a qu'un tribunal de première instance, dans l'étendue du ressort de ce tribunal; ceux des autres communes, dans l'étendue du ressort du tribunal de paix."

Deze wet verdeelde de notarissen in 3 klassen:

De notarissen van de eerste klasse oefenden hunne ambtsbediening uit in het rechtsgebied van het Gerechtshof; die van de tweede in het ressort van de Rechtbank; terwijl de plaatselijke bevoegdheid van de notarissen van de derde klasse, de zgn. kantonsnotarissen, zich niet verder uitstrekte dan de grenzen van het Kantongerecht, in welks rechtsgebied hunne standplaats gevestigd was.

Om den grond van de invoering van de division des notaires par classes te kunnen vinden, is het noodig aan te stippen welke toestand hieromtrent bestond vóór de Ventôsewet.

In de onmiddellijk daaraan voorafgaande wet van 29 September 1791 lezen wij in art. 11: „ils (sc. les notaires) ne pourront exercer leurs fonctions hors des limites des départements dans lesquels ils se trouveront placés; mais tous ceux du même département exerceront concurremment entre eux dans toute son étendue."

Volgens de bepalingen van deze wet waren de grenzen van het ressort van den notaris geheel territoriaal, afgescheiden van de rechterlijke indeeling; elk notaris kon in het departement, in 't welk zijn standplaats gelegen was, zijne ambtsbediening uitoefenen en zulks onverschillig of hij gevestigd was in eene stad of op het platteland.

Ook deze wet, evenals vele andere in het omwentelingstijdvak tot stand gekomen, voldeed weldra niet meer en in het jaar XI werd een nieuw ontwerp ingediend, hetwelk 25 Ventôse van datzelfde jaar tot wet werd verheven: deze bracht ons de verdeeling van de notarissen in klassen. Het goede beginsel van gelijkheid der notarissen werd verworpen en men keerde terug tot het vroegere systeem n.l. onderscheiding der notarissen in klassen, al was de inrichting daarvan ook eenigszins anders. Vóór 1791 werden de notarissen verdeeld in 1°. notaires royaux, 2°. notaires seigneuriaux, 3°. notaires apostoliques; elke klasse had een bepaald ressort en de laatste zelfs een aangewezen werkkring.

Verschillende motieven werden aangevoerd voor de hervorming van het notarieel ressort, onder welke een vàn de voornaamste was: de mindere ervaring en kennis van den plattelands-notaris en daarom zijn ongeschiktheid om in een stad zijne ambtsbediening uit te oefenen.

In een Exposé des motifs de la loi relative à l'organisation du notariat door den Staatsraad Réal worden deze en andere redenen aangevoerd. Als een zeer gegrond motief tegen het beginsel van de wet van 1791 vermeldt hij, dat vele personen, die in eene groote stad verblijf houden, hetzij voor zaken, hetzij voor hun genoegen naar het platteland gaan; zij zouden nu bij ziekte gedurende hun verblijf buiten de stad gedwongen zijn, b.v. tot het maken van hun testament, den ter plaatse bevoegden notaris in te roepen, in plaats van den notaris van hun woonplaats, „le dépositaire de ses secrets, de sa fortune, l'homme qui connait souvent mieux que lui l'ensemble et le détail de tous ses intérêts."

Dit argument bevat zeker veel waars, waarop wij ook hierna hopen terug te komen, doch deze redeneering bestaat ook voor de bewoners op het platteland, die zich nu en dan buiten de enge grenzen van hun kanton begeven.

De volksvertegenwoordiger Favard keurde de nieuwe ressorten van het ontwerp goed, omdat deze in overeenstemming waren gebracht met de rechterlijke indeeling. Door deze indeeling hoopte hij een beter toezicht op den handel en wandel der notarissen te organiseeren en meende er zelfs een middel in te zien om malversatiën te voorkomen.

Door deze verandering meende men ook te kunnen beletten „le vagabondage de certains notaires," daar de concurrentie tusschen de notarissen in eenzelfde departement alle perken te buiten ging.

Dalloz [1]) zegt omtrent het doel van de invoering der klassennotarissen: „c'est pour déterminer le ressort et la différence dans les conditions de capacité, c'est-à-dire la nature et la durée du stage exigé des aspirants." Alzoo een verdeeling der notarissen in klassen naar gelang van hunne bekwaamheid.

Zoowel de wet van 1791 als de wet van Ventôse, jaar XI, stelden alzoo grenzen, wat betreft den kring, binnen welken de notarissen hunne ambtsbediening mochten uitoefenen.

Op het niet in acht nemen van die plaatselijke grenzen, sprak de wet van 1791 de nietigheid van de buiten het ressort verleden akte niet uit, wel echter de wet van Ventôse, jaar XI, in art. 68: „tout acte fait en contravention aux dispositions contenues aux art. 6 etc. est nul, s'il n'est pas revêtu de la signature de toutes les parties." Was de akte onderteekend door de partijen, zoo stond zij gelijk met een gewone onderhandsche akte.

Ten opzichte van den notaris, die buiten zijn ressort zijne ambtsbezigheden uitoefende, bepaalde art. 6 van de Ventôsewet, dat hij kon worden suspendu de ses fonctions pendant trois mois, destitué en cas de récidive en dat hij kon worden veroordeeld tot voldoening van kosten, schaden en interessen.

---

1) M. D. Dalloz, Répertoire méthodique et alphabétique de législation, de doctrine et de jurisprudence etc. Tome XXXII sub notariat.

De Ventôse-wet verbood den notaris d'instrumenter hors de son ressort. Is onder het woord instrumenter alleen begrepen la rédaction des actes proprement dits, of omvat het ook des opérations et mesures préliminaires?

Verschillende meeningen bestaan hierover: sommigen nemen het woord in engen zin op, anderen hechten er een ruime beteekenis aan. Dalloz zegt hieromtrent: „Mais si au lieu de se borner à de simples pourparlers et à prendre quelques notes sur lesquelles l'acte définitif devra être rédigé, le notaire fait cette rédaction hors de son ressort, s'il dresse l'acte de telle sorte que la signature qu'il se réserve d'apposer dans son étude, n'est plus qu'une simple formalité, il y a contravention." Iets verder voegt hij er echter aan toe dat men onderscheid moet maken, of een notaris de gewoonte heeft om op deze manier de akte te verlijden of wel, dat hij zulks bij uitzondering doet op dringend verlangen van de partijen. „Car c'est surtout contre les habitudes que la sévérité doit être exercée."

De vraag of een notaris een publieke verkooping van onroerende goederen mag houden buiten zijn ressort, mits daarbinnen de akte opmakende, heeft tot verschil van gevoelen aanleiding gegeven.

Dalloz brengt de beantwoording dezer vraag in verband met de kwestie of een particulier al of niet onroerend goed in het openbaar kan verkoopen. Bij arrest van het Hof te Brussel dd. 26 Juni 1811 werd beslist, dat er geen wetsbepaling te vinden was, waarbij aan niet-ambtenaren verboden werd een verkooping van onroerend goed in het openbaar te houden.

Een ministerieele resolutie d.d. 2 Oct. 1811 verkondigde het tegendeel en wel op grond, dat wanneer een particulier niet kan overgaan tot het in het openbaar verkoopen van roerende goederen, het van zelf spreekt dat hij ook niet eene openbare veiling van onroerende goederen mag houden. „La loi, zeide de minister van Justitie, laisse bien à chacun la faculté de faire des ventes sous seing privé; mais elle ne permet par de les faire précéder par ces publications et ces formes solennelles, réservées aux seules ventes publiques, car, s'il n'est pas loisible à un particulier de faire des ventes publiques de son mobilier quoi qu'il soit libre d'en disposer de la main à la main, on ne saurait raisonnablement prétendre qu'il soit fondé à en agir autrement à l'égard d'un immeuble." In dezen zin besliste ook de rechtbank van Château-Thierry bij vonnis van den 14en Juli 1838.

Volgens het aangehaalde arrest van het Hof te Brussel zouden alzoo particulieren kunnen overgaan tot het houden van publieke verkoopingen, en zouden notarissen, indien zij hiertoe buiten hun ressort overgingen, slechts als particulieren optreden en zich dus niet aan eene overtreding van eenige bepaling van de notaris-wet schuldig maken. Het Hof van Douai, een vonnis van de rechtbank te Béthune bevestigende, besliste den 10en Augustus 1824 dat een notaris niet buiten zijn ressort instrumenteert, wanneer hij zich beperkt tot het doen aanplakken, buiten zijn ressort, van aankondigingen, vermeldende dat er te zijnen overstaan zal worden overgegaan tot den openbaren verkoop van onroerende goederen, tot het opteekenen van den inzet en de opbiedingen en tot het uitspreken

van de toewijzing en vervolgens de akte van publieke verkooping te zijnen kantore verlijdt. Het beroep in cassatie tegen dit vonnis ingesteld werd den 3den Juli 1826 verworpen.

Dalloz echter wil de kwestie uit een ander oogpunt beschouwd hebben, en terecht beweert hij dat de notaris, als zoodanig, rechten en verplichtingen heeft, welke niet dulden dat hij, al is het ook buiten zijn ressort, als gewoon particulier optreedt, en dat hij, niettegenstaande de woorden der wet hem toelaten buiten zijn ressort als niet-ambtenaar op te treden, onderworpen blijft aan de disciplinaire wetten en geene handelingen mag verrichten in strijd met de waardigheid van zijn ambt zoowel ten opzichte zijner collega's als zijner cliënten. Wanneer nu een notaris op zijn kantoor een akte opmaakt van een openbare veiling, buiten zijn ressort gehouden, constateert hij, dat hij in strijd met de wet als notaris is opgetreden op eene plaats, waar hij slechts de hoedanigheid van een gewoon burger heeft.

De Rechtbank van Blois [1]) besliste dan ook dat een notaris, die overgaat tot het houden van eene publieke verkooping van onroerend goed buiten zijn ressort en binnen zijn ressort de akte opmaakt, zich schuldig maakt aan overtreding van art. 6 van de wet van Ventôse, jaar XI. Een notaris, die buiten zijn ressort optreedt, als schatter van roerende goederen, welke geinventariseerd moeten worden door een notaris die ter plaatse bevoegd is, handelt niet in strijd met de wet van Ventôse, jaar XI. Aldus het Hof van Douai [2]).

1) Vonnis van 3 Maart 1890.
2) Arrest van 26 Augustus 1885.

Wanneer een notaris als raadsman of vriend buiten zijn ressort zijnen bijstand verleent tot het opmaken van een onderhandsche akte, b.v. van verkoop en koop, en partijen later ten kantore van dienzelfden notaris bij authentieke akte dien koop en verkoop constateeren, overtreedt de notaris de wet niet. [1])

In dezen zin werd ook beslist door het Hof van Cassatie in Frankrijk bij arrest van 3 Juli 1826.

Later hopen wij na te gaan of deze beslissingen te rijmen zijn met onze wettelijke bepalingen en welke argumenten in 1842 aangevoerd werden tegen de indeeling der ressorten volgens de wet van Ventôse, jaar XI.

In Frankrijk zelf vindt de klassenverdeeling der notarissen, welke, zoo als wij gezien hebben, hoofdzakelijk berust op de meerdere kennis, welke een notaris in grootere plaatsen hebben moet, geen algemeenen bijval. In 1838 werd door de Kamer van Notarissen van Dijon een verzoekschrift aan de Kamer van Afgevaardigden overgelegd, voorafgegaan en gevolgd door vele andere, waarin op afschaffing der klassen werd aangedrongen, daar er geen aannemelijke grond voor het behoud dier klassen te vinden is.

Minier [2]) zegt dan ook: „Aujourd'hui les notaires de troisième classe ont une instruction aussi complète que celle des notaires de classe supérieure." En iets verder: „Les affaires qui se traitent dans les études de troisième classe prennent chaque jour plus de développement; elles sont de même nature et aussi

---

1) V. M. Rolland de Villargues. Répertoire du notariat.

2) Minier, Questions notariales: de la division des notaires par classes.

importantes qu'à la résidence de classe supérieure; les transactions sont aussi difficiles, aussi délicates et il faut, j'irai plus loin, des connaissances peut-être plus étendues au notaire de troisième classe qu'au notaire de première ou de deuxième classe: il est presque toujours, en effet, l'unique conseil de ses clients, tandis que le plus souvent, à la ville, les affaires arrivent à l'étude après avoir été pour ainsi dire toutes préparées par des hommes ayant des connaissances toutes speciales du droit, et qui assistent même souvent de leurs conseils les parties à la discussion et à la confection de l'acte."

HOOFDSTUK II.

Het notarieel ressort volgens de wet van 9 Juli 1842 (Staatsblad No. 20.)

De wet van 25 Ventôse, jaar XI, werd bij keizerlijk decreet van 8 November 1810 hier te lande executoir verklaard en werd bij Besluit van den 1 December 1813 (Staatsblad No. 3), nadat de Nederlanden opgehouden hadden een deel van het Fransche Rijk te zijn, behouden met eenige wijzingen van gering belang.

Na de invoering van de nationale wetboeken op 1 October 1838 werd algemeen de wensch geuit om ook spoedig eene Nederlandsche wet op het notaris-ambt te hebben, ten einde overeenstemming te erlangen met onze wetboeken en de gebreken, welke in de Fransche wet gevonden werden, uit den weg te ruimen. De verdeeling der notarissen in klassen werd door velen afgekeurd.

De notarissen waren ook hier, gelijk uit het gezegde volgt, verdeeld in 3 klassen; tot de eerste klasse behoorde hij, die bevoegd was zijne bediening uit te oefenen in de geheele uitgestrektheid van het Gerechts-

hof, welks zetel in de plaats zijner woning gevestigd was; de bevoegdheid der notarissen van de tweede klasse bepaalde zich tot de geheele uitgestrektheid van het arrondissement, in welks hoofdplaats zij gevestigd waren, terwijl die van de derde niet verder ging dan het kanton, waarin hun eene standplaats was aangewezen.

In de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp van 1842 werd de afschaffiing van die klassen verdedigd. Na er op gewezen te hebben dat de instelling der eerste klasse, toen de ressorten der Hoven zeer groot waren, onschadelijk geacht kon worden, maar thans bij de beperking dier ressorten, de notarissen in de hoofdplaatsen der provinciën alles aan zich zouden trekken en dat die onderscheiding voornamelijk gegrond was op de ten onrechte veronderstelde meerdere kunde en ondervinding van de notarissen in de residentiën der Hoven, zegt de regeering [1]) omtrent het behoud der tweede en derde klassen:

„De ondervinding van vele jaren heeft bewezen, hoe zeer deze verdeeling al te nadeelig werkt op het bestaan der notarissen van de derde klasse of de zoogenaamde kantons-notarissen, aangezien de notarieele praktijk zoodanigerwijze naar de hoofdplaats van het arrondissement wordt getrokken, dat de buiten-notarissen, vooral die der meest aangrenzende gemeenten, van alle redelijke inkomen verstoken blijven.

„Men heeft gemeend dat dit zoo aanmerkelijk verschil tusschen personen, die hetzelfde ambt bekleeden, in welke, vooral wanneer zij eenmaal een in alle opzigten behoorlijk en zorgvuldig examen zullen hebben

1) J. van den Honert: Geschiedenis en beginselen der Nederlandsche wetgeving betrekkelijk het Notaris-ambt.

afgelegd, dezelfde kundigheden moeten worden verondersteld, en welke laatstelijk door hunne benoeming geacht moeten worden een gelijk vertrouwen te zijn waardig gekeurd, behoorde te worden opgeheven.

„De keuze echter tusschen de twee middelen, waardoor dat doel kon worden bereikt, was niet van moeielijkheden ontbloot. De vraag was namelijk: of men alleen den derden dan wel alleen den tweeden rang zoude behouden?

„Na eene ernstige overweging der gronden, welke voor het eerste aanwezig zijn, heeft men echter gemeend tot het laatste te moeten besluiten en zulks uit aanmerking:

„1°. dat, door alleen de notarissen van den derden rang te behouden, aan die van den tweeden zoude worden ontnomen de bevoegdheid, om hunne bediening in de geheele uitgestrektheid van het arrondissement uit te oefenen;

„2°. dat dit ook het eenige middel is om de organisatie van het notariaat reeds dadelijk in verband te brengen met de nieuwe kantonnale verdeeling van het Rijk zonder aan vele, zoo niet aan het meerendeel der notarissen een belangrijk nadeel toe te brengen.

„Voorts verlieze men niet uit het oog, dat de algemeene belangen door deze gelijkstelling aanmerkelijk zullen worden bevorderd, uit hoofde der meerdere ruimte, welke de ingezetenen daardoor erlangen in de keuze van een notaris, aan welken zij hunne belangen kunnen toevertrouwen.

„Ook wordt opgemerkt dat het beginsel van gelijkstelling van alle notarissen in een arrondissement reeds is opgenomen in art. 524 van het Wetboek van

Burgerlijke Rechtsvordering, waarbij aan alle notarissen zonder onderscheid, hun beroep uitoefenende binnen het arrondissement der Rechtbank, de bevoegdheid is toegekend om voor die Rechtbank, en alzoo buiten het kanton, waarvoor zij zijn aangesteld, te verschijnen en aldaar opbiedingen en afmijningen van bij executie verkocht wordende onroerende goederen te doen."

De voornaamste grond tot aanneming van de klassen van notarissen bij de wet van 25 Ventôse, jaar XI, was, dat in den plattelands-notaris niet zoovele kundigheden vereischt en verondersteld werden als in den notaris van groote steden. Dit werd aangevoerd in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 2 Juni 1842 door den heer Uijtwerf Sterling [1]), in dezelfde zitting evenwel bestreden door den heer Schooneveld [2]), met deze woorden: „Maar voor het algemeen belang had, naar mijne overtuiging, nooit een classificatie van notarissen moeten bestaan en druischt die aan tegen het goed begrip van die belangrijke ambtsbetrekking. Ik kan het den spreker uit Amsterdam in geenen deele toegeven, dat in eenen kantons-notaris ten platten lande minder kunde, minder oefening zou moeten worden gevorderd dan in eenen notaris in een groote stad. Ik zou het bijkans willen omkeeren. De notaris ten platten lande moet bij alle andere vereischten nog velerlei locale kundigheden voegen. Maar bovendien moet de aard der studiën, de aard der examina hier wel dezelfde zijn."

Het voorgestelde art. 3 luidende: „De notarissen

1) Van den Honert dl. II.
2) Van den Honert dl. II.

oefenen hunne ambtsbediening uit in den geheelen omtrek van het arrondissement, waarvoor zij zijn aangesteld," vond dan ook weinig tegenkanting bij het onderzoek in de afdeelingen der Tweede Kamer van de Staten-Generaal. De door eenige leden gemaakte aanmerkingen op art. 3 al. 1 vond de Regeering niet van genoeg gewicht om in het beginsel van afschaffing der klassen-notarissen verandering te brengen. De eerste alinea werd dan ook na verandering van „waarvoor zij zijn aangesteld" in „waarin hunne standplaats is gevestigd," aangenomen.

Alinea 2 van art. 3 zooals het in het Regeeringsontwerp was voorgesteld, luidde: De Koning bepaalt het maximum van het getal notarissen, welke voor ieder arrondissement zullen worden aangesteld.

Ter verdediging van het hier voorgestelde lezen wij in de Memorie van Toelichting. „Het aantal notarissen zal nu, na deze gelijkstelling, naar de behoeften in ieder arrondissement moeten worden berekend, en men heeft dus gemeend de bepaling van het maximum daarvan bij art. 3 van het Ontwerp aan den Koning te moeten overlaten, zonder zulks van eenen bij de wet bepaalden maatstaf te doen afhangen."

Sommige leden der afdeelingen maakten bezwaren tegen de bepaling om het maximum van het getal der notarissen door den Koning te doen vaststellen, en wilden het aan de wet opdragen om alle onzekerheid wegte nemen.

Eenige leden van de derde afdeeling wilden het tweede lid van dit artikel aldus lezen: De Koning bepaalt bij een reglement van Algemeen Bestuur, dadelijk bij de afkonding dezer wet uit te vaardigen,

het juiste getal notarissen, hetwelk voor ieder arrondissement zal worden aangesteld," en na bijvoeging van de beperking „des echter, dat hetzelve in geen arrondissement meer zal kunnen bedragen dan één notaris op de vier duizend zielen," werd deze alinea aangenomen.

Welke de gevolgen zouden zijn wanneer een notaris buiten zijn ressort zijne ambtsbediening uitoefende, lezen wij in het voorgestelde art. 7. „Het is aan elken notaris verboden, buiten zijn ressort akten te verlijden. Bij overtreding, zal hij voor den tijd van drie maanden in zijn ambt worden geschorst; alles onverminderd zijne gehoudenheid tot vergoeding van kosten, schaden en interessen jegens de belanghebbenden."

Tot adstructie van dit artikel werd in de Memorie van Toelichting gezegd: „Het is onnoodig geschenen alhier uitdrukkelijk te bepalen, dat de door eenen notaris buiten zijn ressort gepasseerde acte, de kracht eener authentieke zoude missen, vermits zulks van zelf voortvloeit uit de bepaling van art. 1905 van het Burgerlijk Wetboek."

Zonder eenige bijvoeging van redenen werd in het gewijzigde ontwerp voorgesteld de woorden „buiten zijn ressort acte te verlijden" te veranderen in de meer omvattende uitdrukking „buiten zijn ressort zijne ambtsbediening uit te oefenen"; terwijl het voorstel werd gedaan alinea 2 in dezer voege te lezen: „Bij overtreding zal hij voor den tijd van ten minste drie en ten langste zes maanden in zijn ambt worden geschorst en zulks onverminderd zijne gehoudenheid tot vergoeding van kosten, schaden en interessen jegens de belanghebbenden."

„De omstandigheid, lezen wij in de Memorie van Toelichting, dat de in dit artikel voorgestelde straf door eene afdeeling te gestreng en door eene andere te gering is geoordeeld, heeft bij de Regeering de overtuiging opgeleverd, dat bij het voldoen aan den wensch der eene, het bezwaar van de andere zou toenemen en zij heeft daarom gemeend het voorgestelde te moeten behouden, met bijvoeging echter van een maximum."

Eenige leden der tweede afdeeling wilden den rechter vrij laten de schorsing al of niet uit te spreken en wilden daarom lezen „bij overtreding zal hij *kunnen* worden geschorst" in de plaats van „bij overtreding *zal* hij worden geschorst."

Het artikel is echter onveranderd aangenomen.

Volgens ons positief recht kan dus de notaris zijne ambtsbediening uitoefenen in het geheele arrondissement, waarin zijn standplaats gelegen is. Een noodzakelijk gevolg hiervan is, dat de notaris onbevoegd is zijne ambtsbediening uit te oefenen buiten het arrondissement; de wet zegt dit nog eens uitdrukkelijk en geeft sanctie aan deze bepaling ten opzichte van den notaris, door hem te dreigen met schorsing in zijn ambt, indien hij dit verbod overtreedt.

Het is daarom van belang te weten in welke gevallen de artt. 3 en 7 overtreden worden, wat alzoo te brengen is onder den term ambtsbediening.

In art. 1 van de wet van 1842 lezen wij, dat de notarissen openbare ambtenaren zijn uitsluitend bevoegd om authentieke akten te verlijden, daarvan de dagteekening te verzekeren, de akten in bewaring te houden en daarvan grossen, afschriften en uittreksels af te geven. In den ambtskring van den notaris valt alzoo

zonder twijfel het verlijden van authentieke akten. Verlijdt een notaris een akte buiten zijn ressort, zoo overtreedt hij art. 3 en kan hij gestraft worden overeenkomstig art. 7.

Eerst wanneer de akte door partijen, de getuigen en de notaris onderteekend is, is de akte verleden; ontbreekt de handteekening van een dezer of de daarvoor in de plaats tredende verklaring, wanneer een der partijen om de een of andere reden niet kan schrijven, zoo is er geene authentieke akte.

„Staat, zoo schrijft de heer de Gelder [1]), in art. 1 onzer notariswet, staat in art. 1 der wet van 25 Ventôse, jaar XI, waarvan ons wetsartikel bijna een letterlijke vertaling is, dat geheel de ambtsbediening van den notaris bestaat in het verlijden van acten? Immers neen, er staat dat de notarissen zijn openbare ambtenaren, uitsluitend bevoegd om authentieke acten te verlijden. De wet wijst dus veeleer de bevoegdheid dan den werkkring aan: de wet verklaart veeleer dat de notaris authentieke acten mag verlijden, authenticiteit aan zijne acte geeft, dan dat zij den werkkring van den notaris beperkt tot het verlijden der acten.'

De notaris heeft zeer zeker een uitgebreider werkkring dan het verlijden van akten. Zoo is de notaris bevoegd opbiedingen en afmijningen te doen bij verkoop van onroerende goederen voor de Rechtbank, mits hij zijn beroep uitoefent binnen het arrondissement dier Rechtbank art. 524 W. v. B. Rv.; art. 572 breidt dit uit tot gerechtelijken verkoop van schepen boven de 10 lasten; bovendien is de notaris de raadgever van partijen. Dit laatste is de notaris feitelijk,

1) W. de Gelder. De kweekeling bij het notaris-ambt.

maar hij ontleent de bevoegdheid, om als zoodanig te fungeeren, niet aan de wet. Het raadgeven valt dan ook niet onder het verbod van art. 7. Het is den notaris niet verboden buiten zijn ressort besprekingen te houden, dáár met partijen in overleg te treden over de voorwaarden en bepalingen in een akte op te nemen, om later binnen zijn ressort de akte te verlijden.

Deze meening wordt ook voorgestaan door de heeren H. M. J. Wattel [1]), De Gelder [2]) en Mr. J. J. Loke [3]); wij lezen bij den laatsten schrijver: „Het spreekt echter van zelf, dat dit een en ander (gevolgen der overtreding van art. 7) niet ziet op de voorbereidende werkzaamheden en mondelinge schikkingen van partijen, de bepaling van prijs en voorwaarden enz., waarbij de Notarissen, evenals bijzondere personen, de belanghebbenden door hunnen raad kunnen dienen, doch die inderdaad met hunne ambtsbetrekking niets gemeen hebben."

In anderen zin beslist de heer Sprenger van Eijk [4]): „wanneer dus partijen verklaringen afleggen buiten het ressort en de acte wordt daarbinnen opgemaakt, dan is o. i. de wet overtreden."

Het is den notaris verboden eene openbare verkooping buiten zijn ressort te houden en daarvan binnen zijn ressort een akte op te maken. Zooals wij gezien hebben sprak de rechter in Frankrijk een notaris vrij die aldus had gehandeld, op grond dat „instrumenter"

1) H. M. J. Wattel: Handboek der wetgeving op het notaris-ambt.

2) W. de Gelder t. a. p.

3) Mr. J. J. Loke: Handboek voor notarissen naar de Nederlandsche wetgeving.

4) De wet op het notaris-ambt door S. v. E., bijgewerkt door J. B. Vroom.

alleen beteekent „het opmaken der acte." De woorden van art. 7 laten ten onzent een dergelijke beslissing niet toe, en het houden van eene openbare verkooping kan men niet brengen tot de voorbereidende handelingen als b.v. het bespreken der akte. Het publiek verkoopen en het opmaken der akte is één doorloopende handeling, de notaris constateert in de akte dat de opbiedingen, afmijningen enz. gedaan zijn ter plaatse, waar de akte is verleden. „Constateert nu een notaris eenig feit, of eenige handeling, onverschillig of deze al of niet in het openbaar plaats hebbe, welke hij met de getuigen buiten zijn ressort heeft waargenomen, dan zal hij de bedreigde straf zeker niet ontgaan door binnen zijn ressort de acte op te maken." [1]).

Het B. W. doet ons een argument aan de hand voor de meening, dat het houden van de openbare verkooping tot de ambtsbediening van den notaris behoort. In art. 453 B. W. lezen wij dat de verkoop van onroerende goederen van minderjarigen moet geschieden in het openbaar door middel van een bevoegden ambtenaar; hieruit volgt, dat niet alleen het opmaken van de akte, maar de geheele handeling door middel van den notaris als zoodanig moet geschieden.

Buiten bedenking blijft de meening dat een notaris bevoegd is binnen zijn ressort een verkooping van onroerende goederen te houden, welke daar buiten zijn gelegen; evenzeer maakt hij zich niet aan overtreding schuldig, wanneer hij zijne diensten praesteert aan personen, die buiten zijn ressort wonen, hetzij

1) Mr. R. A. J. Colenbrander: Fragmenten van een onderzoek naar het wezen van het notaris-ambt.

dat deze zich naar den notaris begeven om eene akte te doen opmaken, hetzij dat de notaris hun afschriften, grossen of uittreksels afgeeft.

Evenals in Frankrijk [1]) is ook volgens onze wet niet verboden, dat de notaris buiten zijn ressort aan partijen zijn bijstand verleent in het opmaken van een onderhandsche akte, welke later vervangen wordt door een authentieke, voor denzelfden notaris binnen zijn ressort verleden.

De Nederlandsche rechter zal casu quo zeker een gelijke beslissing nemen als het Hof van Douai [2]) waarbij werd aangenomen, dat een notaris niet in strijd met de wet handelt, wanneer hij buiten zijn ressort als schatter optreedt van roerende goederen, welke geinventariseerd moeten worden door een notaris, die ter plaatse bevoegd is.

Art. 7 is niet overtreden, oordeelde de rechtbank te Roermond [3]), wanneer een notaris alles wat tot den behoorlijken verkoop kan leiden van goederen, buiten zijn ressort gelegen en aldaar verkocht wordende, voorbereidt en na de voorwaarden te hebben voorgelezen, zijn kantoor doet aanwijzen als plaats van betaling der kooppenningen, wanneer hij niet tot den werkelijken verkoop zijn ministerie verleent.

In 1842 nam men aan het arrondissement aan te wijzen, binnen welks grenzen de notaris bevoegd zou zijn zijne ambtsbediening uit te oefenen en daardoor de rechterlijke indeeling tevens te doen dienen voor de notarieele ressorten. Het toezicht door de Officieren

1) Zie Hoofdstuk I, bladz. 10.
2) Zie Hoofdstuk I, bladz. 9.
3) Vonnis dd. 20 Juni 1844.

van Justitie eischt evenwel zulk een verband niet, want hef b. v. de ressorten op, zoodat de notaris over het geheele Rijk kan instrumenteeren, dan belet niets om aan de Officieren van Justitie het toezicht op te dragen over de handelingen van de notarissen, die binnen den ambtskring van de Officieren van Justitie hunne standplaats hebben. Een redelijke grond voor dit verband bestaat alzoo niet, doch daarom alleen is het arrondissement als notarieel ressort niet af te keuren; een bepaalde indeeling kan zeer goed voor twee doeleinden gebruikt worden.

Dit verband echter was oorzaak van eene moeielijkheid en gaf aanleiding tot een kleine aanvulling van de wet van 1842.

De wet van 25 Ventôse, jaar XI, beperkte den kring, waarin de arrondissements-notarissen konden instrumenteeren, tot het ressort van de Rechtbank, waarin zij hunne standplaats hadden. De grenzen van het rechterlijk arrondissement werden bepaald door een Keizerlijk Decreet van 21 October 1811 (Bull. N°. 398) [1] contenant circonscription définitive des départements, arrondissements, cantons et communes de la Hollande. Den 1 October 1838 trad in werking de wet op de Rechterlijke organisatie en het beleid der Justitie, waarbij de rechterlijke indeeling op nieuw werd geregeld.

Art. 2 van het Koninklijk Besluit van 8 Juni 1829 (Stbl. N°. 41) bepaalde dat de veranderde justitieele indeeling niet van toepassing zou zijn op het rechtsgebied der notarissen. De nieuwe rechterlijke indeeling

1) Mr. C. J. Fortuijn. Verzameling van wetten en besluiten enz. van Franschen oorsprong. dl. III.

trad in werking den 1 October 1838, terwijl de wet van 25 Ventôse, jaar XI, met al de wetsbepalingen en verorderingen betreffende het notaris-ambt eerst ophielden van eenige kracht te zijn op den 16 October 1842: in dien tusschentijd bleven de Ventôse-wet en de daarbij behoorende wetsbepalingen van kracht.

Volgens gemeld K. D. van 1811 behoorde de gemeente de Bildt tot het arrondissement Amersfoort, terwijl de wet op de Rechterlijke Organisatie die gemeente in het arrondissement Utrecht indeelde. De te Utrecht resideerende notaris, die zich hield aan gemeld Koninklijk Besluit, hetwelk de vroegere indeeling voor de arrondissementen der notarissen handhaafde, maakte zich aan een overtreding schuldig, wanneer hij in de gemeente de Bildt zijne ambtsbediening uitoefende, daar die gemeente dan tot het arrondissement Amersfoort behoorde. Beschouwde hij de wet op de Rechterlijke Organisatie ook van kracht op de notarieele ressorten, dan was hij bevoegd in de Bildt te instrumenteeren. Mr. J. van Hall [1]) twijfelt niet, aan de wettigheid van het besluit op grond 1° dat de notarissen volgens dat besluit den werkkring behouden hebben, welken zij onder den vorigen stand van zaken reeds hadden verkregen en 2° dat de regeling van het tijdstip, waarop de nieuwe wetten verbindende zouden zijn, aan de Regeering was verbleven.

Wij kunnen ons niet vereenigen met het gevoelen van Mr. van Hall. Het eerste argument bewijst niets: dat de notarissen volgens dat besluit hun werkkring behouden hebben, moet juist bewezen worden. De bevoegdheid aan de Regeering gegeven om het tijdstip,

1) Rechtsgeleerd Bijblad 1841.

waarop de nieuwe wetten verbindende zouden zijn, te regelen, geeft haar het recht niet om eene wet, welke bestemd is algemeen te werken, in haren omvang te beperken. De Ventôse wet wees den arrondissements-notaris het arrondissement tot ressort aan; het Keizerlijk Decreet van 1811 omschreef dat arrondissement en de wet op de rechterlijke organisatie, het K. D. vervangende, bepaalde opnieuw de grenzen der arrondissementen. Bij Koninklijk besluit kon wel bepaald worden, wanneer de nieuwe rechterlijke indeeling in werking zou treden, niet dat deze van geen toepassing zou zijn op het rechtsgebied der notarissen.

De vraag is van actueel belang voor akten in de gemeente de Bildt en andere plaatsen, welke zich in eenzelfden toestand bevonden hebben, verleden: de rechtsgeldigheid van dergelijke akten wordt van de beantwoording dezer vraag afhankelijk gesteld.

Bij de wet van 9 April 1877 (Stbl. N°. 74 – 79) hebben wij een nieuwe rechterlijke indeeling gekregen, waarbij ook de arrondissementen veranderd werden en daar het notarieel ressort zich niet verder uitstrekt dan de grenzen van het arrondissement, waarin de standplaats van den notaris is gevestigd, is het natuurlijk, dat verandering van die arrondissementen van grooten invloed moest zijn op den ambtskring van de bestaande titularissen. Een notaris toch, die tot op het tijdstip van de invoering dezer wet van 1877 in een bepaalde gemeente bevoegd was zijn ambtsbediening uit te oefenen, zou door deze verandering onbevoegd kunnen worden in die gemeente te instrumenteeren. Om aan de onbillijkheid welke voor sommige

notarissen daaruit zou kunnen ontstaan te gemoet te komen, werd de wet op het notarisambt en speciaal art. 3 van die wet aangevuld door art. 15 der wet van 9 April 1877, (Stbl. N°. 80) welk art. luidt: „De notarissen aangesteld vóór het in werking treden dezer wet (d. i. 15 Mei 1877) zijn, onverminderd hunne bevoegdheid in de geheelen omtrek in het nieuwe arrondissement, tevens bevoegd hunne bediening uit te oefenen in den geheelen omtrek van het voormalig arrondissement, waarin hunne standplaats gevestigd is."

Benoeming vóór 15 Mei 1877 is dus voldoende om de voordeelen, welke dit art. geeft, te kunnen genieten. Die notaris heeft dus het recht om niet alleen zijne ambtsbediening uit te oefenen in het nieuwe arrondissement, waarin zijne standplaats gevestigd is, doch tot zijn ressort behooren ook de gemeenten, welke in het voormalige arrondissement gelegen waren, d. w. z. in het voormalige arrondissement met de grenzen zooals deze waren vóór de nieuwe indeeling.

Bij verandering van standplaats door een notaris, vóór 15 Mei 1877 aangesteld, binnen het oude arrondissement, blijft hij zijne ambtsbediening ook uitoefenen in dat arrondissement; maar indien de nieuwe standplaats buiten het oude arrondissement gevestigd wordt, zal hij verder onbevoegd zijn in dat voormalige arrondissement.

Art. 15 van de genoemde wet kan verder nog aanleiding geven tot deze vragen [1]): is een notaris, die in dit voorrecht deelt, bij executorialen verkoop, gehouden bij de Rechtbank van zijn voormalig arrondissement, bevoegd te bieden en de voorzitter van welke

1) **Recht en Wet. Tijdschrift voor het notaris-ambt dl. 30 jaargang 1878.**

Rechtbank moet in geval van verschil zijne declaratiën begrooten?

Gelijk is opgemerkt, hield de wet van 25 Ventôse, jaar XI, de bepaling in, dat eene akte, opgemaakt in strijd met art. 6 dier wet, nietig is, tenzij deze door alle partijen onderteekend is, in welk laatste geval zij als onderhandsche akte gelden zal, „sauf, dans les deux cas (nl. dat zij als onderhandsche akte gelden kan of wel dat zij niet als zoodanig kan beschouwd worden) s'il y a lieu, les dommages-intérêts contre le notaire contrevenant."

De Regeering vond deze bepaling in onze wet onnoodig, omdat een en ander van zelf voortvloeit uit de bepalingen van ons Burgerlijk Wetboek. In art. 1905 B.W. lezen wij: Eene authentieke akte is de zoodanige welke in den wettelijken vorm is verleden, door of ten overstaan van openbare ambtenaren die daartoe bevoegd zijn ter plaatse alwaar zulks is geschied.

De notaris is een openbaar ambtenaar: verlijdt hij eene akte op eene plaats, waar hij bevoegd is zijne ambtsbediening uit te oefenen, dan is deze eene authentieke akte; maakt hij de akte buiten zijn ressort op, dan is er alzoo geene authentieke akte. In het laatste geval is de akte echter niet nietig, tenzij bepaald een authentieke akte vereischt wordt, b.v. eene akte van huwelijksche voorwaarden. Verlijdt de notaris buiten zijnen ambtskring eene akte van verkoop en koop, dan mist de akte wel de gewenschte authenticiteit, doch kan als onderhandsche akte gelden, wanneer zij door partijen onderteekend is. Art. 1906 B.W. bepaalt dat eene akte, welke, uit hoofde van onbe-

voegdheid van den ambtenaar, niet voor authentiek kan gehouden worden, echter kracht van een onderhandsch geschrift heeft, indien dezelve door partijen onderteekend is.

De verklaring in de akte, dat een der partijen niet kan schrijven, kan niet in de plaats der onderteekening treden en wanneer deze verklaring wordt afgelegd door iemand, die zich bij de akte verbindt, dan zal het geschrift niet de kracht van eene onderhandsche akte kunnen hebben.

Art. 1906 zal niet toepasselijk kunnen zijn op inventarissen; vordert de wet, dat de inventaris door een notaris wordt opgemaakt en deze geeft daaraan gevolg ter plaatse, waar hij niet bevoegd is, zoo is de akte nietig; eischt niet de wet een notarieele boedelbeschrijving, maar wordt een zoodanige door partijen verlangd, dan zal die akte, wanneer zij door den notaris buiten zijn ressort wordt opgemaakt, niet als een boedelbeschrijving beschouwd mogen worden, daar de formaliteit voorgeschreven in al. 2 van art. 678 van het Wetb. v. B. Rv. wel niet zal zijn nagekomen.

De notaris, die eene akte buiten zijn ressort verlijdt, maar ten onrechte vermeldt, dat deze binnen zijnen ambtskring is gepasseerd, maakt zich schuldig aan valschheid in geschriften, en is strafbaar wanneer het feit voldoet aan de voorwaarden van art. 225 van ons Wetboek van Strafrecht.

De kenmerken voor valschheid in geschriften vinden wij niet in den Code Pénal vermeld, maar wetenschap en jurisprudentie zoowel in Frankrijk als hier te lande eischten 1° altération de la vérité, 2° intention

de nuire of intention frauduleuse en 3° possibilité de préjudice.

Het 2de vereischte, het doel om een ander schade te veroorzaken, stelt het nieuwe Strafwetboek niet.

De elementen voor dit misdrijf geeft art. 225: 1°. het valschelijk opmaken of vervalschen van een geschrift, het vermelden van een onwaar feit als waar. Dit nu heeft plaats, wanneer de notaris in de akte opneemt, dat hij deze binnen zijn ressort heeft gepasseerd, hoewel het verlijden der akte buiten zijn ambtskring heeft plaats gehad.

Het 2de element, een geschrift waaruit eenig recht, eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kan ontstaan of dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen, zal wel steeds bij de bovenbedoelde valschheid aanwezig zijn. De notaris toch is de aangewezen persoon om geschriften op te maken, welke in rechten gevolg hebben, geschriften, die als essentieel vereischte voor het ontstaan of te niet gaan van rechten of bloot als bewijsmiddel dienen. De notaris moet 3°. het oogmerk hebben om dat valsche of vervalschte stuk als echt of onvervalscht te gebruiken of te doen gebruiken en ten slotte vordert de wet dat uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan. Wordt bv. eene akte van huwelijksche voorwaarden verleden door een notaris buiten zijn ressort met vermelding, dat deze daarbinnen is verleden en de bruid of de bruidegom sterft voordat het huwelijk voltrokken is, dan heeft die akte geen gevolg (art. 209 B. W.) en de notaris zal niet strafbaar bevonden kunnen worden aan valschheid in geschrift.

Behalve schorsing van drie tot zes maanden in zijn ambt, kan bij overtreding van al. 1 van art. 7

van de wet op het N. A. de notaris nog gehouden zijn tot vergoeding van kosten, schaden en interessen jegens belanghebbenden. Bv. eene akte van schenking of een openbaar testament wordt door den notaris buiten zijn ressort opgemaakt, de schenker of de erfgenamen van den testateur roepen de nietigheid in, dan zal de notaris, die onbevoegd zijn ministerie verleende, gehouden zijn partijen wegens die nietigheid schadeloos te stellen.

In art. 73 van onze wet op het N. A. lezen wij: Behalve in de gevallen, waarin zulks uitdrukkelijk bij deze wet is bepaald, kunnen de notarissen, indien daartoe termen bestaan, tot vergoeding van kosten, schaden en interessen jegens de belanghebbenden worden veroordeeld, indien enz. Art. 7 bepaalt uitdrukkelijk, dat de notaris bij overtreding tot vergoeding van kosten enz. gehouden is, zonder bijvoeging van de woorden „indien daartoe termen bestaan". Volgens de woorden der wet zal de rechter niet in een onderzoek behoeven te treden, of het uitoefenen door den notaris van zijne ambtsbezigheden buiten zijn ressort verschoonbaar is; ongeacht of dit aan zijne schuld of aan zijne nalatigheid te wijten is, zal de rechter moeten veroordeelen. Met den heer Loke gelooven wij echter, dat de wetgever niet aan de mogelijkheid heeft gedacht, dat de overtreding van art. 7 onder verschoonbare omstandigheden kon plaats hebben; daarom meenen wij met dezen schrijver, dat de rechter zal behooren te onderzoeken, of de overtreding aan eene verschoonbare vergissing te wijten is. Art. 68 j°. art. 6 van de wet van Ventôse, jaar XI, bepaalde dat

de notaris „s'il y a lieu", tot vergoeding van kosten enz. zou gehouden zijn.

Een uitzondering op den algemeenen regel, dat de notaris buiten zijn ressort zijne ambtsbediening niet mag uitoefenen, vinden wij in art. 989 B. W. De notaris zal na den dood van den erflater diens besloten of geheimen uitersten wil moeten aanbieden aan den rechter van het kanton, waar de erfenis is opengevallen. De rechtsregel „lex specialis legi generali derogat" vindt hier zijn toepassing.

Voor gesloten olographische testamenten vindt men eenzelfde bepaling in art. 984 B. W. en hoewel dit artikel niet aanduidt aan welken kantonrechter de aanbieding moet geschieden, meenen wij dat ook deze testamenten aangeboden moeten worden aan den rechter van het kanton, waar de erfenis is opengevallen en wel naar analogie van de artt. 982 en 989. „De verwijzing, lezen wij bij prof. Opzoomer [1]), naar art. 989 vordert deze nadere bepaling." Tot dezelfde conclusie komt ook prof. Diephuis. [2])

De jurisprudentie is hieromtrent verdeeld; de rechtbank te Roermond [3]) besliste in denzelfden zin, maar de rechtbank te Maastricht [4]) was van meening, dat een olographische uiterste wil moet worden geopend door den kantonrechter van de plaats, waar de notaris zijne standplaats heeft; deze laatste meening wordt

1) Mr. C. W. Opzoomer. Het Burgerlijk Wetboek verklaard, dl. IV.

2) Mr. G. Diephuis. Het Nederlandsch Burgerlijk Recht, dl. VIII.

3) Vonnis v. 16 Februari 1854.

4) Vonnis v. 5 Juni 1845.

ook gedeeld door de heeren Pliester [1]) en Wattel [2]).

Art. 989 voorziet niet in het geval, dat de erflater bij zijn overlijden zijne woonplaats buiten Nederland heeft; aanbieding aan den echter van het kanton, in wiens ressort de erfenis is opengevallen, is niet mogelijk. De aanbieding moet geschieden, en wat is rationeeler dan dat de notaris het testament in zoodanig geval aanbiedt aan den kantonrechter van zijne standplaats: geen bepaling der wet verzet er zich tegen. [3])

Alinea 2 van art. 189 van het Wetb. v. B. Rv. geeft den notaris het recht buiten zijn arrondissement afschriften van stukken te nemen, wanneer deze aan een gerechtelijk onderzoek onderworpen moeten worden.

Buiten gegronde redenen, mag de notaris zijn dienst niet weigeren, lezen wij in art. 6 van de Wet op het N. A. Mag de notaris zijn dienst weigeren, wanneer die buiten zijn ressort wordt verzocht? Wanneer de wet zelf in art. 7 grond geeft tot dienstweigering, zal zonder twijfel een geldige reden bestaan.

Aan art. 5 van de wet van 25 Ventôse, jaar XI, was geen tweede alinea toegevoegd, zooals aan art. 3 van onze notariswet, om het aantal notarissen te beperken. Art. 31 van de Fransche wet gaf een maximum aan en onderscheidde steden met honderd duizend inwoners en meer, en plaatsen met minder inwoners. Onze wetgever nam deze onderscheiding niet over,

---

1) Pliester. Leerboek der notariëele Wetenschap.

2) Wattel. Handboek enz. t. a. p.

3) Mr. L. Zegers Veeckens. De wetgeving op het notaris ambt.

doch bepaalde dat het getal notarissen in geen arrondissement meer zal kunnen bedragen dan één notaris op de vier duizend zielen. Bovendien schrijft al. 2 van art. 3 voor, dat de Koning bij een Reglement van Algemeen Bestuur, dadelijk bij het in werking brengen dezer wet uit te vaardigen, het maximum van het getal notarissen zal bepalen. Dit is geschied bij K. B. van 20 September 1842 Stbl. 23.

Ten einde het getal notarissen in overeenstemming te houden met de inwoners, is na de eerstvolgende volkstelling in 1849 opnieuw een K. B. dd. 18 Januari 1851 Stbl. 6 uitgevaardigd om dit doel te bereiken.

Vele stemmen gingen tegen dit K. B. op om de wettigheid daarvan te bestrijden, waartoe verschillende gronden werden aangevoerd. De meeste komen neer op de woorden van dit art. namelijk: „bij een reglement, dadelijk bij het in werking brengen dezer wet uit te vaardigen;" andere nemen hun toevlucht tot het woordje: een.

In een verzoekschrift, door het hoofdbestuur van de Broederschap der notarissen den 20 Februari 1851 aan den Koning aangeboden, en waarbij was overgelegd een advies van Mrs. S. P. Lipman, B. Donker Curtius en J. Heemskerk Az., werd aangetoond dat er hier was een delegatie van macht van de Wetgevende op de Uitvoerende macht, dat de Koning aan die opdracht gevolg heeft gegeven, door op 20 September 1842 een Besluit uit te vaardigen, en dat de Regeering de bevoegdheid niet meer bezat, op het onderwerp terug te komen, zonder eene nieuwe opdracht van de Wetgevende macht; dat blijkbaar één reglement bedoeld wordt, daar er gesproken wordt

van een Reglement van Algemeen Bestuur, dadelijk uit te vaardigen en niet bij reglementen van algemeen bestuur of bij een Koninklijk Besluit zonder nadere aanwijzing.

In het Weekblad van het Recht [1]) weerlegt de Redactie van dat weekblad een en ander: „En nu heeft men, naar onze meening, te zeer uit het oog verloren, dat het constateeren van het getal inwoners en het daarna regelen van het maximum, uit den aard der zaak, zijn maatregelen ter uitvoering der wet en bijgevolg van zelve te huis behooren bij de uitvoerende macht; en dat de wet zeker niet kan bedoeld hebben, om van tijd tot tijd de inwoners der arrondissementen te doen tellen door den Koning in gemeen overleg met de beide kamers der Staten-Generaal. Wanneer dit nu slechts vaststaat, dan wordt het ook duidelijk, dat art. 3 niet inhoudt eenige delegatie van de wetgevende op de uitvoerende macht, waaraan trouwens niet te denken is dáár, waar slechts sprake is van *uitvoering*, niet van *wetgeving*; maar wel, dat het aan de Regeering heeft voorgeschreven, de regeling van het getal notarissen niet langer dan volstrekt noodig was uit te stellen, opdat, met de invoering der nieuwe organisatie, de nieuwe wet ook dadelijk in haar geheel zou kunnen in werking komen.

„Vandaar, dat de bepaling van het maximum, met inachtneming van den bij de wet vastgestelden maatstaf, *moest* plaats hebben *dadelijk* bij het in werking brengen der wet, zonder dat dus noch *hieruit*, noch uit het woord een (één) reglement valt af te leiden,

---

1) Zie S. v. E., t. a. p.

dat zoodanig besluit door den Koning maar éénmaal en dus in het vervolg niet meer, zou kunnen genomen worden, en zonder dat men daaruit mag besluiten, dat de Koning in het vervolg zou zijn verstoken van een recht, dat hem als Hoofd der Uitvoerende Macht van zelve toekomt, en dat hem dan ook bij deze wet niet is gegeven. De grond, ontleend uit het gebruik van het enkelvoudige getal, is zeker wat al te spitsvondig. Als de grondwet iets overlaat aan de wet, of de wet iets aan een koninklijk besluit, dan wil het toch zeker niet zeggen, dat zulk eene wet of besluit slechts eenmaal mag worden gemaakt: en bovendien zou dan nog uit art. 3 niets anders zijn af te leiden, dan dat, *bij het in werking brengen der wet*, het getal notarissen slechts bij één en niet bij twee of meer algemeene maatregelen van inwendig bestuur mocht worden geregeld."

Zij, die de latere K. B. als in strijd met het voorschrift van het tweede lid van dit artikel beschouwen, nemen dan ook aan, dat al de notarissen, aangesteld boven het bij K. B. van 20 September 1842 gestelde maximum, onwettig zijn aangesteld.

Het laatste K. B. dd. 1 September 1877 Stbl. No. 176 is genomen na de nieuwe rechterlijke indeeling.

HOOFDSTUK III.

Het notarieel ressort de jure constituendo.

„„De beginselen en de bepalingen der bestaande wet op het notarisambt kunnen in vele opzichten den toets eener van de behoeften der praktijk uitgaande kritiek niet doorstaan." "

„Zestien jaren zijn verloopen sedert de Staatscommissie, ingesteld bij Koninklijk besluit van 9 Februari 1867 Stbl. No. 58, deze woorden schreef in den aanhef der Memorie van Toelichting, behoorende bij het door haar samengestelde ontwerp van wet tot regeling van het notarisambt. Sedert verklaarde in 1877 de toenmalige Minister van Justitie wel is waar in de Memorie van Toelichting van zijn ontwerp van wet, houdende wijzigingen in de wet van 9 Juli 1842 Stbl. No. 20 op het notarisambt „dat hij niet overtuigd was dat een geheele nieuwe wet op het notaris-ambt noodzakelijk of alleen maar wenschelijk was" [1]) en kunnen de bij de wet van 6 Mei 1878, Stbl. No. 29 aangebrachte wijzigingen in de wet van 1842 als eene groote verbetering worden beschouwd; doch vrij algemeen is tegenwoordig de overtuiging, dat meer

1) Zitting 1876—1877.

ingrijpende wijzigingen behooren te worden aangebracht." [1]).

Hoewel alzoo de staatscommissie van 1867 gewichtige veranderingen in de wet op het notarisambt noodzakelijk achtte, verdedigde zij evenwel het bestaande ressortenstelsel. „Dit beginsel (het belang der ingezetenen vordert zoo weinig mogelijk beperking in de keus van eenen notaris) bij de bepaling van het getal notarissen in het oog gehouden, deed de beperking van hun ambtskring binnen het arrondissement behouden." [2])

Reeds vóór dien tijd, doch vooral na 1867 zijn er echter vele stemmen in ons land opgegaan om verandering te brengen in deze regeling. De Regeering bestreed het stelsel van de klassenverdeeling van de notarissen volgens de wet van Ventôse, jaar XI, doch gaf, zooals wij gezien hebben, geen principieele argumenten aan tot invoering van het arrondissement als notarieel ressort.

In verschillende tijdschriften en brochures werden daarentegen velerlei hervormingen aanbevolen, welke wij ons voorstellen in het kort te bespreken.

De eerste ernstige pogingen van de Regeering om verbetering te brengen in de wet op het notaris-ambt, waarbij ook verandering voorgesteld werd in het bestaande art. 3 van de wet van 1842, ging uit van wijlen Minister Modderman, die in 1881 den heer H. W. I. Sannes, toenmaals ontvanger der registratie

1) Zitting 1886—1887.

2) Ontwerp van de Staatscommissie voor de herziening der wetgeving op de eigendomsoverdracht van onroerende goederen, het hypotheekstelsel en het notariaat.

en domeinen te Oirschot opdroeg een avant-projet eener nieuwe wet te maken. In het jaar 1883 bood de heer Sannes een ontwerp aan den minister van Justitie aan.

Art. 3 van dat ontwerp luidt: „De notaris oefent zijn ambtsbediening uit in die gemeenten van het Rijk, welke tot zijn ressort behooren. De ressorten worden door Ons bij maatregel van algemeen bestuur aangewezen.

„De Koning bepaalt binnen het jaar na elke volkstelling het maximum van het getal notarissen, welke in het ressort van iedere Kamer van Toezicht kunnen worden aangesteld, des echter, dat hun getal in geen ressort meer zal mogen bedragen dan één notaris op vier duizend zielen."

In de Memorie van Toelichting op het ontwerp van wet tot regeling van het notaris-ambt [1]) wordt de bestaande regeling verworpen op grond dat er geen verband kan bestaan tusschen de ressorten der notarissen en de rechterlijke indeeling. Ook wordt het tegenwoordige stelsel beslist afgekeurd wegens de moeielijkheden, die zich zouden kunnen voordoen en zich werkelijk voorgedaan hebben op de grenzen van de arrondissementen. Het is gebeurd dat een notaris, geroepen tot het maken van een testament aan een ziekbed, geen 10 minuten van zijne standplaats verwijderd, zijn ministerie moest weigeren. [2]).

Deze toestand mag niet blijven bestaan; het algemeen belang eischt verbetering.

Beide bezwaren tegen de tegenwoordige indeeling

1) Te vinden in Recht en Wet, deel 35, jaargang 1883.
2) Recht en Wet, deel 33, jaargang 1881.

worden door de meeste schrijvers erkend: het laatste argument is zeker afdoende. Verschillende wegen worden aangewezen om aan dit bezwaar te gemoet te komen.

De heer Sannes wenscht, blijkens zijn ontwerp, voor elke notarieele standplaats de gemeenten aan te wijzen, waarin de notaris zijne bediening mag uitoefenen. Deze maatregel heeft, volgens de aangehaalde Memorie van Toelichting, een dubbel voordeel: „1°. strekt hij in het publiek belang en 2°. zou hij paal en perk stellen aan de onedele concurrentie van die notarissen, die als het ware het geheele arrondissement door allerlei middelen, dikwijls van zeer veroordeelenswaardig allooi, afjagen om praktijk."

Heftig werd deze bepaling van het ontwerp Sannes aangevallen. „Le ministre de la Justice," schrijft Mr. A. J. B. Rijke [1], „a pu declarer en bonne conscience, dans la Chambre des Etats-Généraux, que le projet Sannes, avait soulevé une vraie tempête dans le pays." Dit kan zeker niet het minst gezegd worden van de voorgestelde indeeling der ressorten.

Naar aanleiding van hetgeen over dit ontwerp geschreven is, vond de minister van Justitie Du Tour van Bellinchave het raadzaam, het ontwerp door eene commissie van deskundigen aan een nader onderzoek te onderwerpen. In die commissie hadden zitting de heeren A. G. Bodaan, notaris te 's-Gravenhage en A. Moll, notaris te Arnhem, met den ontwerper, den heer Sannes. In Mei 1884 werd het herziene ontwerp door de commissie aan den minister van

1) **Revue pratique du notariat belge, 12me année, 412me Livraison.**

Justitie aangeboden, vergezeld van een rapport, inhoudende den uitslag van dat onderzoek.

De hoofdbeginselen van het oorspronkelijk ontwerp zijn behouden gebleven, zooals het rapport zelf vermeldt. „Uwe commissie aarzelt dan ook niet eenstemmig als haar gevoelen uit te spreken, dat van het ontwerp, aan hare beoordeeling onderworpen, de hoofdbeginselen moeten behouden blijven." Iets verder waar het rapport de kwestie der ressorten van de notarieele standplaatsen bespreekt, lezen wij: „Die regeling is echter geheel in overeenstemming met en gegrond op het door de commissie juist geoordeelde denkbeeld van den samensteller, dat voor elke notarieele standplaats de gemeenten moeten worden aangewezen, waarin de notaris zijne bediening mag uitoefenen en niet de grenzen van de rechterlijke arrondissementen de grenzen van het ressort moeten blijven."

Volgens de Memorie van Toelichting, behoorende bij het oorspronkelijk ontwerp, werd in de eerste plaats aangevoerd, dat die maatregel strekt in het publiek belang. Eene nadere omschrijving van dat publiek belang vindt men echter nergens. Mr. A. J. B. Rijke betoogt dat deze maatregel juist niet in het algemeen belang is. „Hij (die maatregel) beperkt het publiek te zeer in de keuze van den notaris, aan wien het zijne belangen zal toevertrouwen. Waarom, zoo heeft men terecht gevraagd, den ingezetenen de gelegenheid ontnomen tusschen een grooter aantal ambtenaren te kiezen bij de bevordering hunner belangen? Eischt 't publiek belang, dat de ingezetenen niet van notarieele hulp verstoken zijn, 't publiek belang eischt tevens vrijheid in de keus van den persoon."

Vervolgens had deze maatregel ten doel, de toenemende praktijk-jacht van sommige notarissen te voorkomen. Of dit nu het juiste middel is, wagen wij in twijfel te trekken. De notaris toch, die het niet in strijd acht met de waardigheid van zijn ambt en van zijn persoon, om door allerlei minder „nette" middelen, de clienten aan zijn collega te onttrekken, zal niet eerlijk worden, alleen omdat het terrein van zijn operatiën kleiner wordt. Integendeel zal hij nog meer middelen zoeken en deze ijveriger gebruiken en zoodoende zijne ambtgenooten in hetzelfde ressort „eene scherpere concurrentie" aandoen. Het kwaad zal niet door de ressorten-inkrimping gekeerd worden, meent Jhr. A. W. L. Tjarda van Starkenborch Stachouwer „de arrondissements-jagers worden dan natuurlijk ressort-jagers" [1]).

Alleen afdoende zal deze praktijkjacht voorkomen kunnen worden door het stelsel, hetwelk den notaris tot een bezoldigd staatsambtenaar maakt. [2])

Zonder dergelijke reorganisatie van het notariaat, zal dit euvel altijd in meerdere of mindere mate blijven bestaan. Evenwel zou het zeer verminderd worden door verbetering van het gehalte der notarissen, hetgeen voorzeker zal worden verkregen door hoogere eischen te stellen voor de toelating tot het examen.

De Staatscommissie van 1867 verlangde academisch onderwijs en zoo mogelijk den doctoralen graad.

Ook de minister van Lijnden van Sandenburg nam den doctoralen graad als vereischte tot benoembaar-

1) Opmerkingen gemaakt naar aanleiding van het door de heeren enz. door Jhr. Tjarda van Starkenborch Stachouwer.

2) O. L. A. de Haan. Het notariaat in Nederland.

H. H. I. Wattel. Debet en Credit. Ongevraagd advies in zake enz.

heid aan, en wij lezen in het voorloopig verslag der rapporteurs naar aanleiding van enkele bezwaren tegen den bestaanden toestand: „Om in dit alles verandering te brengen, moet in de eerste en voornaamste plaats de stand van den notaris worden gereleveerd, en niets kan daartoe beter strekken dan de eisch van den doctoralen graad." En een weinig verder: „Men stelde in het licht van hoeveel belang het is, dat de notaris niet alleen vertrouwd zij met de vormen en formaliteiten door de wet voorgeschreven, maar dat hij vóór alles een wetenschappelijk gevormd rechtsgeleerde zij; ontbreekt hem die hoedanigheid, tijdgenooten en volgende geslachten kunnen van zijn gebrek aan kunde en doorzigt aanzienlijke nadeelen ondervinden."

De heer Mr. van Eck verdedigde den doctoralen graad als vereischte voor de benoembaarheid tot notaris met een krachtig pleidooi in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gehouden. „Ik geloof daarom dat het stelsel door de Staatscommissie voorgesteld, het ware is, altijd in het belang van de maatschappij. Ik meen niets te kort te doen aan vele zeer geachte notarissen, die alle recht van bestaan hebben, al zijn ze niet gepromoveerd; maar in den regel geloof ik, dat het wenschelijker is dat tot stand gebracht worde, hetgeen ik hier voorstel, waarin ik ook gesteund ben door de meening van sommige ongepromoveerde titularissen."

Een warm voorstander van een betere opleiding tot het notaris-ambt vinden wij in Mr. L. Zegers Veeckens, die in eene brochure [1]) ook de bepalingen hieromtrent in de verschillende landen van Europa nagaat en het oprichten van leerstoelen aan eene Universiteit aanbeveelt.

Art. 3 van ontwerp Sannes wil de ressorten bij algemeenen maatregel van bestuur aanwijzen. De Memorie van Toelichting op dit ontwerp oordeelde dat het aantal notarissen moest geregeld worden naar het zielental. Ten einde die verhouding zoo veel mogelijk te verkrijgen en tevens om den strijd te voorkomen, die naar aanleiding van de tweede alinea van ons tegenwoordig artikel is ontstaan, heeft het ontwerp Sannes eene alinea aan art. 3 toegevoegd: binnen het jaar na elke volkstelling bepaalt de Koning het maximum van het getal notarissen, welke in het ressort van iedere Kamer van Toezicht kunnen worden aangesteld.

Het gewijzigd ontwerp-Sannes wil de aanwijzing der gemeenten, in welke de notaris zijne ambtsbediening mag uitoefenen, bij de wet geregeld zien. In hetzelfde artikel wordt reeds van dit beginsel afgeweken door te bepalen, dat de vaststelling der ressorten van nieuwe standplaatsen, en waar zulks in het algemeen belang wordt wenschelijk geacht, de bijvoeging van gemeenten bij bestaande ressorten, alsmede, gedurende het vaceeren eener standplaats, de verandering van ressorten, geschieden zal door den Koning bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur, op voordracht der betrokken Kamer van Toezicht.

Deze belangrijke wijziging van het eerste ontwerp verdedigt de commissie met een beroep op de vrees voor willekeur bij de Regeering. Wij lezen in het rapport: „Die regeling (vaststelling der ressorten door den Koning bij algemeenen maatregel van bestuur) laat

---

1) De opleiding tot het notariaat in Nederland en elders.

de mogelijkheid van willekeur bestaan; zij maakt het mogelijk dat van een ressort gemeenten worden afgescheiden tot kennelijk voor- of nadeel van een bepaalden titularis, en zoo men nu al met gerustheid vertrouwt, dat de Regeering bij de bepaling der ressorten steeds met het algemeen belang alleen zal te rade gaan, zou haar toch allicht in elk geval, waarin zij van hare bevoegdheid tot ressortsbepaling en dus ook tot ressortswijziging gebruik maakte, het verwijt treffen van individueele belangen te hebben willen dienen."

Niemand zal verwachten dat dezelfde commissie, die in haar rapport de vaststelling der ressorten bij algemeenen maatregel van bestuur zoo sterk afkeurt, in datzelfde rapport de aanwijzing van de ressorten voor de toekomst opdraagt aan den Koning bij algemeenen maatregel van bestuur. Zoowel bij de vaststelling der ressorten van nieuwe standplaatsen, als bij het bijvoegen van gemeenten bij vastgestelde ressorten en bij het veranderen van ressorten gedurende het vaceeren eener standplaats, zal de Regeering door geene wettelijke bepaling gebonden zijn en wegens eene al of niet schijnbare bevoor- of benadeeling alleen verantwoordelijk zijn aan de Staten-Generaal en de publieke opinie.

De staat, waarbij die ressorten vastgesteld worden, zou bij eventueele aanneming der wet zonder eenigen twijfel tot vele klachten aanleiding geven; de verzoekschriften van notarissen tot bijvoeging van gemeenten bij de aangewezen ressorten zouden vele zijn. Dat een minister, zelfs de onpartijdigste, in die vele gevallen niet enkele malen zou falen, kunnen wij niet aannemen. Hoe spoedig toch zal een notaris meenen

benadeeld te worden, wanneer, nadat het ressort reeds jaren is vastgesteld, een ambtgenoot de bevoegdheid wordt gegeven om in een tot zijn ressort behoorende gemeente te instrumenteeren. En hoe dikwijls zal er geen schijn van bevoordeeling in deze uitbreiding van een bij de wet aangewezen ambtskring te vinden zijn!

Ook gaf deze staat tot de aanvoering van andere bezwaren aanleiding. Verschillende notarissen, in wier ressort de hoofdplaats van het kanton niet is opgenomen, zullen hun ambtsbediening aldaar niet kunnen uitoefenen, en indien bij boedelscheidingen minderjarigen betrokken zijn, in alle gevallen, waarin art. 1117 B. W. moet worden toegepast, zouden die notarissen onbevoegd zijn zoodanige akte te verlijden. Wel geloof ik met den heer Sannes [1]) dat de kantonrechter ook naar de thans geldende wetsbepalingen verplicht is op verzoek van partijen zich buiten de hoofdplaats van het kanton te begeven; dit kan echter voor den kantonrechter zeer bezwarend en voor partijen zeer kostbaar zijn [2]). De heer Sannes in Recht en Wet t. a. p. betwijfelt dit laatste en vraagt wat duurder zal zijn, dat een kantonrechter reist dan wel een heele familie en een notaris. In vele gevallen meenen wij dat de reis en verblijfkosten van den kantonrechter hooger zullen zijn, vooral wanneer partijen in verschillende gemeenten wonen en zich dus toch moeten verplaatsen.

In de aangehaalde memorie van toelichting lezen wij: „Daardoor zouden vele notarissen verhinderd worden boedelscheidingen, waarbij minderjarige belang-

1) Recht en Wet, deel 39, jaargang 1887.

2) Memorie van Toelichting, zitting 1886—1887.

hebbenden zijn, tot stand te brengen, tenzij de kantonrechter verplicht werd zich naar de plaats te begeven waar de notaris hem roept...." De Regeering schijnt dus te meenen dat die verplichting voor den kantonrechter niet bestaat volgens het tegenwoordige recht. Art. 1120 B. W. echter eischt dat de boedelscheidingen bedoeld in art. 1117 worden verleden in tegenwoordigheid en onder goedkeuring van den kantonrechter en de wetgever kan niet bedoeld hebben om aan personen, die zich wegens ziekte of andere redenen niet kunnen verplaatsen, de bevoegdheid te ontnemen in dergelijke boedelscheidingen persoonlijk mede te werken. Ook de woorden van dit artikel verzetten zich niet tegen de meening, dat de kantonrechter verplicht zal zijn zich naar het kantoor van den notaris of de woning van partijen te begeven, wanneer de notaris zich tengevolge van een wetsbepaling onbevoegd moet verklaren in de hoofdplaats van het kanton zijne ambtsbediening uit te oefenen.

Af te keuren in het publiek belang is het, dat in sommige ressorten slechts twee of drie notarissen mogen instrumenteeren: 't is wenschelijk dat het publiek een ruime keuze heeft. Die wenschelijkheid werd ook in 1842 erkend, toen in overweging werd gegeven het kanton, waarin de standplaats gelegen was, als ressort aan den notaris aan te wijzen. Wij lezen in de memorie van toelichting op het gewijzigd ontwerp 1842: „Het groote belang, hetwelk er voor de ingezetenen in gelegen is, om de meest mogelijke ruimte in de keuze van den persoon te hebben, aan welken zij hun vertrouwen zullen kunnen schenken, zou geheel vervallen, indien gevolg werd gegeven aan het

in sommige afdeelingen aangegeven denkbeeld, om den werkkring der notarissen te beperken tot het kanton, waarin hunne standplaats zal zijn gevestigd, vermits dan de keuze der ingezetenen op het platte land tot twee of drie, en zelfs in sommige steden en hoofdplaatsen tot een zeer gering getal zou worden beperkt."

Door dit ontwerp worden de rechten van verschillende notarissen belangrijk miskend en de rechtsregelen van het transitoire recht ter zijde gesteld. Art. 119 (gewijzigd ontwerp) bepaalt, dat de notarissen, vóór het in werking treden dezer wet aangesteld, hun ambt behouden op de standplaats bij de besluiten hunner benoemingen aangewezen en dat art. 3 al. 1 dezer wet op hen toepasselijk zal zijn. De notaris die tot heden zijne ambtsbediening uitoefende over de geheele uitgestrektheid van een arrondissement, zal dien ambtskring plotseling zien beperkt tot enkele gemeenten, waaronder er zich zullen bevinden, waar hij zijne functiën nooit heeft uitgeoefend. Daarentegen zullen vele gemeenten, waarin de notaris zijne diensten mocht praesteeren, niet meer tot zijn ressort behooren.

Volgens de door de ontwerpers overgelegde tabel worden enkele ressorten doorsneden door een onzer groote rivieren en ook den heeren ontwerpers zal het niet onbekend zijn, dat het oversteken van de Waal of de Maas bv. bij hoogen waterstand niet tot de aangename uitstapjes behoort. En daar dat oversteken altijd met tijdverlies en moeielijkheden gepaard gaat, zal de notaris, die in zulk een ressort zijn standplaats heeft, zijn ambtskring aanmerkelijk zien ingekrompen.

De billijkheid eischt dan ook dat een overgangsbe-

paling de in functie zijnde notarissen bevoegd verklaart bij voortduring te instrumenteeren in de geheele uitgestrektheid van het arrondissement, waarin hunne standplaats gevestigd is. Beide bezwaren tegen het stelsel Sannes worden ook erkend door de Regeering. „Tegen het ressorten-stelsel zooals het in het herziene ontwerp-Sannes is geregeld, bestaan echter veel grooter bezwaren, op drie waarvan de Regeering de aandacht wil vestigen 1° zouden de rechten der onder de wet van 1842 voor hun leven aangestelde notarissen worden verkort, daar hun ambtskring aanmerkelijk zou worden ingekrompen. Voor al die notarissen zouden dus billijkheidshalve uitzonderingsbepalingen moeten worden in het leven geroepen. Men zal hun de bevoegheid moeten toekennen hunne ambtsbetrekking te blijven uitoefenen in den geheelen omtrek van het arrondissement, waarin hunne standplaats is gevestigd, maar daardoor zal ten opzichte van de plaatselijke bevoegdheid der thans in functie zijnde en der later te benoemen notarissen eene onderscheiding ontstaan, die bedenkelijk is, omdat daarvan de authenticiteit der door hen verleden acten afhankelijk is" [1]). De heer Th. van Uye Pieterse [2]) is van meening dat er groot verschil zal zijn tusschen die twee categorieën van notarissen, waardoor verwarring zal ontstaan, welke tot overwegende bezwaren aanleiding zal kunnen geven.

Deze ongelijke toestand zal het opmaken van onderhandsche akten bevorderen. De notaris toch, die

1) Memorie van Toelichting, zitting 1886—1887.

2) Bedenkingen tegen het ontwerp van wet regelende het notarisambt. 1883.

vroeger in eene gemeente mocht instrumenteeren, welke door de nieuwe wet buiten zijn ressort gesloten is, zal dikwijls er toe overgaan een onderhandsche akte op te maken, wanneer zijn raad door zijne vroegere cliënten wordt ingeroepen, welke tot het opmaken van een akte aanleiding geeft. Ook zal die toestand, meent de heer Wattel [1]), het zoogenaamd werken voor gemeenschappelijke rekening in de hand werken. „Het komt mij voor, zegt de heer Wattel, dat deze wijze van handelen, waarbij dan de acte komt in het protocol van den notaris, die niet de notaris van partijen is, als het ware regel zal worden, een regel die geen practicus gewenscht of aanbevelenswaardig zal noemen."

Artikel 7 al. 1 van het ontwerp Sannes en van het gewijzigd ontwerp Sannes is van denzelfden inhoud en strekking als al. 1 van het nu geldende art. 7.

De beide ontwerpen voegen er echter een nieuwe alinea aan toe, waarbij de notaris verplicht wordt in de gevallen bedoeld bij artt. 984 en 989 B. W. ambtshalve de daar voorgeschreven aanbieding te doen. De bijvoeging wordt in de Memorie van Toelichting op het ontwerp Sannes verdedigd, met deze woorden: „De opening van het testament is namelijk niet verzekerd.

„Sommigen meenen, dat een notaris, die een gesloten olographisch of een geheim testament onder zich heeft, niet verplicht is het anders dan op verzoek en tegen voorafgaande betaling zijner kosten ter opening aan te bieden.

---

1) H. M. J. Wattel t. a. p.

„Deze solutie is zeer tegen het algemeen belang, omdat in den regel de erfgenaam ab intestato de opening niet zal vragen en de belanghebbende 1° soms niet weet dat hij belanghebbende is, en 2° zijn belang niet bewijzen kan. Het testament zoude bij deze opvatting ongeopend blijven. Aan dat gevaar maakt het voorgestelde tweede lid een einde.

„De beslissing is naar het oordeel die, welke het burgerlijk recht vordert, maar niet met zooveel woorden uitspreekt. De artt. 984 en 989 B. W. zeggen, dat de uiterste wil ter opening zal of moet worden aangeboden, en nu zal dit wel steeds (in art. 989 B. W. is het uitgesproken, in art. 984 echter niet) moeten geschieden door den notaris, ook naar het in het tegenwoordige ontwerp aangenomen stelsel, dat de notaris de acten moet bewaren en niet mag afgeven dan in de gevallen bij de wet voorzien. Zonder uitdrukkelijke bepaling echter blijft de vraag bestaan 1° of de opening moet plaats vinden op verzoek en 2° of de notaris verplicht is zonder voorschot of zekerheid omtrent de betaling der kosten de opening te laten doen.

„De groote algemeene belangen, die bij de oplossing der vraag betrokken zijn, wettigen het aanvullingsvoorstel, dat in het kader van het ontwerp valt."

De twijfel van sommigen of de notaris alleen op verzoek verplicht is die aanbieding te doen, kunnen wij met de duidelijke woorden der wet niet aannemen; uit de artt. 984 en 989 blijkt onzes inziens afdoende, dat de wetgever ambtshalve aanbieding gewild heeft, en de notaris hiertoe verplicht is zonder voorschot of zekerheid omtrent de betaling der kosten te kunnen

vorderen. In anderen zin besliste de rechtbank te Deventer bij vonnis van 5 December 1860, en de Hooge Raad bij arrest van 29 October 1863.

„De aanvallen, aldus vangt de Memorie van Toelichting op het ontwerp Sannes aan, die de thans vigeerende wet op het notaris-ambt sedert een veertigtal jaren te verduren heeft gehad, zijn ontelbaar. Zeldzaam algemeen is de overtuiging, dat zij in menig opzicht en op zeer voorname punten veel te wenschen overlaat."

Hetzelfde zou gezegd kunnen worden zoowel van het ontwerp als van het gewijzigde ontwerp Sannes (natuurlijk met inachtneming van het verschil van tijd), vooral wat betreft het ontworpen ressorten-stelsel. Verschillende stelsels zijn zoowel vóór als na het vaststellen van het ontwerp Sannes aanbevolen. Onder de velen vindt de zoogenaamde unificatie der ressorten meer en meer verdedigers. Dit stelsel beoogt vrijwel het tegendeel van het door den heer Sannes voorgestelde, het wil namenlijk aan den notaris de bevoegdheid geven om in het geheele Rijk zijne functie uit te oefenen. Een warm voorstander vindt dit stelsel in Mr. H. Wiegman [1]), ook de heer H. M. J. Wattel [2]) en anderen zouden gaarne den notarissen de bevoegdheid geven om over het geheele Rijk te instrumenteeren.

Reeds in een request van eenige notarissen in het arrondissement Hoorn in 1842 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal lezen wij: „Met opzigt tot het daarbij behandelde, ware het welligt verkieslijker, om vast te stellen, dat ieder Nederlandsch Notaris, wáár

---

1) H, Wiegman. De plaatselijke bevoegdheid van den notaris. Amsterdam 1884.
2) Recht en Wet dl. 37, jaargang 1885.

ook residerende, over de geheele uitgestrektheid van het Rijk zal mogen instrumenteeren" [1]).

In 1878 diende de heer C. M. Breda, notaris te Oisterwijk aan den minister van justitie een request in, waarin hij de bezwaren tegen den tegenwoordigen toestand uiteenzette en in overweging gaf de notarissen hunne ambtsbediening te laten uitoefenen in het geheele Rijk. De minister van justitie, de heer Smidt, was niet met het denkbeeld ingenomen, omdat den notaris zijn ressort moet worden aangewezen, waar het publiek weet steeds notarieele hulp te kunnen vinden; bovendien vreesde Z.Ex. dat de notaris dikwijls van zijn standplaats verwijderd zou zijn, waardoor groot ongerief voor het publiek zou kunnen ontstaan.

Hierbij wordt opgemerkt dat voor het eerste wordt gewaakt door den notaris een standplaats aan te wijzen, terwijl ten opzichte van het tweede bezwaar de ondervinding leert, dat de ambtskring van den notaris zich gewoonlijk niet verder uitstrekt dan op eenige uren afstand van zijn standplaats. Aan het uitoefenen van practijk op verwijderde plaatsen blijven altijd groote moeielijkheden verbonden: onbekendheid met de plaatselijke gebruiken, het opmaken van boedelbeschrijvingen, herhaalde besprekingen met partijen bij boedelverdeelingen enz.

„Hierbij komt nog, schrijft Mr. Wiegman t. a. p. dat men alleen in bijzondere gevallen er toe zal overgaan eenen notaris van verre te laten overkomen, omdat men, buiten en behalve het salaris van den notaris, ongaarne de reis- en verblijfkosten zal betalen,

1) Van den Honert II. blz. 356.

wanneer men van het ministerie van eenen naastbijzijnden notaris gediend wil wezen." En in een request door zeven notarissen uit het arrondissement Dordrecht in 1842 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend, lezen wij: [1]) „Het ligt niet in den aard der zaak, dat naar de ruime uitgestrektheid van de ressorten der notarissen, ook derzelver praktijk zich uitbreidt; derzelver relatiën strekken zich hoogst zeldzaam en alleen voor een bijzonder en gewichtig geval, ver uit; het uitoefenen dezer praktijk op verren afstand, is voor de belanghebbenden zeer kostbaar; zelfs op eenen maar eenigszins verwijderden afstand, wordt zeldzaam door de notarissen eenige praktijk uitgeoefend."

Met een enkel woord wordt het stelsel in de Memorie van Toelichting op het ontwerp-Sannes vermeld en afgekeurd. „De door enkelen voorgestelde regeling om den notaris vrij te laten akten op te maken door het geheele Rijk, schijnt der Regeering niet wenschelijk met het oog op het gevaar, dat er voor de authenticiteit zoude ontstaan."

Welk gevaar er voor de authenticiteit zoude ontstaan bij opheffing der ressorten, is velen [2]) niet duidelijk. De heer Wattel [3]) meent een reden voor dat gevaar ontdekt te hebben, welke in het stelsel van den heer Sannes recht van bestaan had. „In het ontwerp, zoo lezen wij, komen namelijk eenige gevallen voor, waarin de notarieele akten kracht van authentiek geschrift

1) Van den Honert II.
2) Mr. H. Wiegman t. a. p.
Mr. A. J. B. Rijke. Themis 1885 2de stuk.
3] H. W. J. Wattel. Recht en Wet dl. 37, jaargang 1855.

missen, en daaronder is het geval opgenoemd dat de notaris niet is bijgestaan door twee bevoegde getuigen. Nu meende de ontwerper zeker dat de notaris, eene akte verlijdende op eene plaats waar hij vreemdeling is, wel eens gevaar zou kunnen loopen om te instrumenteeren met twee getuigen, wier bevoegdheid bij hem vaststaat en die toch inderdaad niet bevoegd zijn. Men mag niet vergeten, voegt de schrijver er bij, dat het verlijden van akten op zeer verre afstanden van de standplaats ook bij algeheele vrijheid steeds tot de uitzonderingen zal blijven behooren, terwijl dit verlijden dan nog wel niet zal plaats hebben op verzoek van geheel vreemde personen. Er zou dus voor misleiding en bedrog, en deze gevallen toch zouden zich moeten voordoen, al zeer weinig te vreezen zijn."

Het heeft zeker verwondering verwekt, dat in de memorie van Toelichting op het Regeerings-ontwerp [1]) dit stelsel zelfs niet genoemd is, terwijl dat van het vrije notariaat en dat waarbij de notaris tot bezoldigd Rijksambtenaar zou worden gemaakt, eene, hoewel slechts korte, bespreking waardig werden gekeurd. Dat de Regeering misschien geen ernstige argumenten heeft gevonden om het te bestrijden, is zeker geen reden om het stilzwijgend voorbij te gaan. Ernstige bestrijders heeft de opheffing der ressorten dan ook niet gevonden, daar de unificatie zeer zeker vele bezwaren, tegen het bestaande stelsel en dat van den heer Sannes geopperd, uit den weg ruimt. De moeielijkheden voortspruitende uit de aanwijzing der gemeenten, in welke de notaris zijne ambtsbediening mag uitoefe-

1] Zitting 1886—1887—86.

nen, alsmede de vraag of aanwijzing bij algemeenen maatregel van bestuur geschikter is dan die bij de wet doen zich hier niet voor. Geen benadeeling van in functie zijnde titularissen door hen onbevoegd te verklaren te instrumenteeren in een plaats, waar zij tot heden bevoegd waren! Geen beperking van het publiek in de keuze van den notaris! Geen mogelijkheid meer dat zich zulke ongezonde toestanden kunnen voordoen, als die wijlen notaris Broekman vermeld heeft. Kwesties, voortvloeiende uit de artt. 1117 en 989 B. W., vervallen door de opheffing der plaatselijke ambtskringen evenzeer, terwijl de onderhandsche vorm voor akten niet wordt aangemoedigd.

Het bezwaar opgeworpen zoowel tegen het bestaande ressorten-stelsel als tegen dat van den heer Sannes, zal ook hier blijven bestaan; de praktijk-jacht zal alleen volkomen gefnuikt kunnen worden door den notaris tot Rijksambtenaar te maken. Bij de andere stelsels zal het kwaad altijd blijven bestaan.

Niet dat wij den notaris in een ressort de alleenheerschappij zouden willen geven of dat wij geen concurrentie willen, maar wij keuren af dat sommige notarissen geen middelen ontzien om zich praktijk te verschaffen, dat zij heimelijk of openlijk „onder de markt" hunne diensten praesteeren, en zich een „monster-kantoor" willen verschaffen, indachtig aan het spreekwoord: „vele kleintjes maken een groot."

Een middel tot bestrijding van dit kwaad meenden wij te vinden in verbetering van het gehalte der notarissen. „Ook de Regeering," meent de heer Wattel [1]), kan zeer veel doen, om te bevorderen dat in 't algemeen het arbeidsveld der notarissen worde uitgebreid.

Zij bestrijde door doeltreffende maatregelen dien kanker van sommige volksklassen, ja dikwijls van geheele streken: de zaakwaarnemerij. Zij bevordere als een eisch der beschaving en der nieuwe maatschappelijke toestanden, de uitbreiding van het stelsel der authentieke akte."

Ook zal strenge tarifieering van het salaris en strenge straf (schorsing) bij het overschrijden van het tarief, doch in casu vooral in geval van dienst-praestatie beneden het tarief, er veel toe bijbrengen, dat een notaris aan zijn collega de praktijk niet meer ontfutselt.

Behalve een „scherpere" concurrentie, vreezen wij dat het stelsel een nadeel zal veroorzaken, dat de notarissen op het platteland niet gering zullen schatten.

Meer en meer verdwijnen de kleine grondbezitters en gaat de eigendom van ongebouwde eigendommen in handen van groote grondeigenaren over, die zich in de groote plaatsen vestigen of daar hun verblijf reeds hebben. Een notaris van de plaats van hun inwoning is hun raadsman, hij verleent zijn ministerie wanneer zulks door de familie verlangd wordt, en hij zal dus ook koopen en verkoopen goederen, die elders gelegen zijn, of daarvan geregeld de jaarlijksche verpachtingen houden. Hierdoor zal de notaris op het platteland zeer benadeeld worden, vooral wanneer men nagaat dat zulke verkoopingen en verpachtingen voor hem de grootste bron zijner inkomsten vormen.

Reeds in 1842 werd hierop gewezen door een request[2]) van eenige notarissen in het arrondissement 's-Herto-

1] Recht en Wet dl. 37 jaargang 1885.

2] van den Honert II.

genbosch, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend. „Dat om hieromtrent eenigszins te doen blijken en te doen zien hoe zeer de notarissen, resideerende in de hoofdplaatsen, bevoorrecht zijn, en de Kantons-Notarissen vooral in de nabijheid dier steden benadeeld worden, UEd. Mog. gelieven naar waarheid te vernemen, dat bijna alle de onroerende goederen in de gemeenten, waar de eerste en derde adressant resideren, aan de stad 's-Hertogenbosch gelegen (zooals bijna door het geheele Rijk in den omtrek der steden [1]) het geval is) van de ingezetenen dier hoofdstad zijn, en voor die des tweeden adressants voor een groot gedeelte, terwijl de gemeente Empel ook omtrent geheel te 's-Hertogenbosch te huis hoort, tengevolge dat de Stads-Notarissen in de laatste zes jaren voor meer dan *f* 150,000 aan vaste goederen onder de gemeente van den eersten adressant en voor vele duizenden onder die van den tweeden en derden adressant verkocht hebben, behalve de vele verkoopingen, vooral van hout en roerende goederen en de verpachtingen van hooilanden gelegen om de stad en langs de Maas, meestal aan familiën te 's-Hertogenbosch wonende, toebehoorende; en den Kantons-Notarissen (sc. de notarissen op het platteland) slechts overblijven verkoopingen en verpachtingen van goederen, den ingezetenen der plaatsen toebehoorende, waardoor velen slechts geringe praktijk en een sober bestaan hebben." Deze schaduwzijde werd

1] Niet alleen in den omstreken der steden doch ook in gemeenten verder van de groote plaatsen verwijderd; hoe velen die in 's-Gravenhage, Amsterdam of andere groote plaatsen wonen, hebben hunne landerijen niet in andere provinciën liggen.

reeds toen erkend, hoeveel te meer zal het zich kunnen voordoen in dit stelsel, in aanmerking nemende de achteruitgang van het grondbezit der plattelands-bevolking.

Tegen de unificatie der ressorten zou men nog kunnen aanvoeren de moeilijkheid om te weten of de overledene een testament gemaakt heeft, en zoo ja, waar het zich zal bevinden. De heer Mr. Rijke is van meening in Themis t. a. p., waar hij de mogelijkheid van een combinatie van de aanbevolen stelsels uiteenzet, dat deze moeilijkheden niet van veel gewicht zijn: „Slechts in speciale gevallen om persoonlijke relatiën, om bekendheid met, vertrouwen in den notaris, zal men het ministerie van een verwijderden notaris inroepen. Die notaris zal aan den testateur bekend en die omstandigheid aan de bloedverwanten, erfgenamen of omgeving van den overledene natuurlijk niet onbekend wezen. De notaris zal hooren van den dood van zijn client, de omgeving van den overledene zal weten van de verhouding, welke tusschen den notaris en den testateur bestond, zal kennen den familie-notaris, weet misschien zelfs, dat de overledene voor hem getesteerd heeft. Zijn dat niet al middelen om eerder en gemakkelijker te weten te komen dan thans, of en waar de overledene uiterste wilsbeschikkingen gemaakt heeft?"

Het stelsel, dat nog verder afwijkt van het stelsel-Sannes dan het juist besprokene, heeft steeds een ijverigen verdediger gevonden in den heer Oldenhuis Gratama, lid v. d. Tweede kamer der Staten-Generaal voor het kiesdistrict Assen. Volkomen vrijheid, waardoor ieder, die aan eenige voorwaarden voldaan heeft, zich vrij door het geheele land kan vestigen, wordt

niet gewenscht door den heer Gratama, ten minste niet volgens zijne woorden uitgesproken in de zitting van 1872. Volkomen vrijheid wilde deze afgevaardigde in 1869, toen hij in de zitting van 2 December sprak: „Ik zou die (de wet van 1842) onder andere zoodanig herzien wenschen, dat het aan ieder, na behoorlijk onderzoek zijner bekwaamheden, wierd vrij gelaten zich als notaris te vestigen, daar waar hij wil, onder toezicht als thans." In de zittingen van 1871 en 1872 wordt deze volkomen vrijheid niet meer door hem verlangd, toen hij zeide: „Ik heb inderdaad niets meer bedoeld, dan omtrent de residentie en het aantal, geheele vrijheid te hebben, ik wil alles behouden, de examens enz." De aanstelling van Regeerinswege wil de afgevaardigde uit Assen behouden; heeft een candidaat-notaris die aanstelling, waarvan de verkrijging slechts een bloote formaliteit zou zijn, dan is hij vrij zich te vestigen waar hij wil, en daarna van standplaats te verwisselen zoo dikwijls hij verkiest.

Dit stelsel geeft aanleiding tot bezwaren van zulk een overwegenden aard, dat de invoering van het vrije notariaat in de eerste tijden niet zal verwezenlijkt worden. In de memorie van Toelichting op het ontwerp-Sannes lezen wij dan ook: „De Regeering zou het beginsel der instelling van het notariaat geheel miskennen, indien zij tot het verkrijgen eener dergelijke regeling hare medewerking leende.

„Aan ieder, die het bewijs leverde zekere kennis te hebben opgedaan, eene mate van vertrouwen toe te kennen, die aan anderen op verre na niet wordt gegeven, van hen de zekerheid, de rust en de fortuin der familiën dikwerf te doen afhangen, hem den volke aan te

wijzen als de persoon aan wien de hoogste mate van geloofwaardigheid is toegekend, de Regeering deinst daarvoor terug.

„Zij zou vreezen dat de malversatiën, welke in de laatste jaren het vertrouwen in het notariaat ernstig hebben geschokt, hand over hand zouden toenemen.”

In de Memorie van Toelichting op het Regeeringsontwerp, zitting 1886—1887 lezen wij nog: „Daardoor zou bovendien zulk een ontzettende inbreuk worden gemaakt op het historisch karakter van het notariaat, een inbreuk die, hoevele gebreken ook aan de tegenwoordige regeling der instelling mogen kleven, zoo weinig gerechtvaardigd zou zijn dat de Regeering over de te zijde stelling van dat stelsel geen oogenblik geaarzeld heeft.”

Door het notariaat vrij te verklaren, zou het aantal notarissen buitengewoon groot en de reeds bestaande concurrentie nog scherper worden; bovendien zou het gehalte der notarissen met het oog op de weinige eischen, noodig tot het radicaal, om tot notaris benoemd te kunnen worden, niet verbeteren. Een en ander wordt breeder uiteengezet door wijlen notaris Broekman, in Recht en Wet [1]), die er op wijst dat het vertrouwen in den notaris en de geloofwaardigheid en de authenticiteit van de door hem verleden akte berust op de koninklijke benoeming en het beperkte getal standplaatsen. Die koninklijke benoeming verliest die beteekenis, welke zij tot nu toe heeft om plaats te maken voor een examen. Het aantal notarissen zal zeer sterk vermeerderen,

1) **Recht en Wet, deel 33, jaargang 1881.**

daar het getal aspiranten zonder eenige voorbereidende studie zoo mogelijk nog grooter zal zijn dan thans, niettegenstaande nu na het examen nog een tiental jaren gewacht moet worden, voor dat de benoeming volgt; bij het vrije notariaat zal de aspirant na het examen en na de vervulling van eenige formaliteiten terstond de gewenschte betrekking kunnen bekleeden.

Reeds Dalloz t. a. p. erkende de bezwaren aan een groot aantal notarissen, een noodzakelijk gevolg van de vrijverklaring van het notariaat, verbonden. „Mais à toutes les époques, la limitation du nombre a du exister et une loi qui proclamerait l'entière liberté de la profession de notaire, aurait pour effet inévitable d'altérer ou de détruire même la juste confiance, qu'on accorde à cette classe de fonctionnaires en y appelant une foule avide de travail et de fortune, qui, ne trouvant bientôt plus, dans leurs fonctions de quoi suffire à leurs besoins, seraient forcés d'y ajouter d'autres professions où viendraient échouer le talent, la réputation et quelquefois l'honneur. En sorte que, dans la réalité, la limitation du nombre des notaires constitue moins un privilège pour ceux qui sont investis qu'une garantie pour la société tout entière."

Een groot bezwaar doet zich voor, wanneer een notaris, na eenige jaren in een gemeente gevestigd te zijn geweest, naar een ander gedeelte des lands vertrekt. Neemt hij zijn protocol met zich, dat zal dit een groot ongerief kunnen zijn voor zijne cliënten; verhuist de notaris dikwijls, dan zullen er groote moeielijkheden ontstaan om testamenten en andere minuten terug te vinden.

De heer G. van Eck in zijn proefschrift „Het vrije notariaat" [1]) vraagt na eene uiteenzetting van hetgeen men er onder verstaat, in Hoofdstuk IV, of de aard van het notaris-ambt is overeen te brengen met het vrije notariaat en stelt de bezwaren daar tegen in een helder licht. Het stelsel, dat hij daartegenover aanprijst om n.l. den notaris door de kiezers voor de gemeenteraden te doen verkiezen of door den gemeenteraad uit drie door de kiezers voorgestelde candidaat. notarissen eene keuze te laten doen, komt ons niet aanlokkelijk voor en zou in de praktijk op eigenaardige moeielijkheden stuiten: zijne afhankelijkheid zou te groot zijn. De schrijver zelf schijnt in twijfel over het aannemelijke daarvan, waar hij zegt, dat het „misschien wenschelijk" is de benoeming van notarissen op die wijze te doen geschieden.

Het stelsel dat het *wezen* van het notariaat aantast en daarom waarschijnlijk weinig verdedigers heeft gevonden, is het bezoldigd staatsambt, het proclameeren van den notaris tot Rijksambtenaar.

In de Memorie van Toelichting op het ontwerp Sannes meenen de ontwerpers dat regeling in dezen zin nog in de verre toekomst ligt.

In de Memorie van Toelichting op het laatste Regeeringsontwerp meent de Regeering dit stelsel niet tot grond van haar ontwerp te moeten nemen.

„Daargelaten," zoo lezen wij, „de financieele bezwaren die de aanneming van dat stelsel voor de schatkist zou hebben, een gevolg dat niet te licht mag geacht worden, schijnt ook de vrees niet ongegrond, dat, waar de op zich zelf niet ongeoorloofde prikkel der

1) Utrecht J. de Kruijff 1880.

verdiensten bij den notaris zou ontbreken, het publiek niet ten allen tijde zoo goed gediend zou zijn als thans het geval is.

„Daarbij komt dat de notaris in de eerste plaats werkzaam is ten dienste van het publiek, niet van den Staat. Zelfs kan hij door den bijzonderen persoon geroepen worden, om diens belangen tegenover die van den Staat te behartigen."

Velen[1]) verwachten geen heil van dezen ommekeer in het wezen van het notariaat; aan den notaris zijn zulke eigenaardige functiën opgedragen, dat een Rijksambtenaar deze naar de publieke opinie niet vervullen kan: het publiek zal een Rijksambtenaar zijne familie- en finantieele omstandigheden niet willen toevertrouwen. Het gevolg zal zijn, dat zich overal zaakwaarnemers zullen vestigen, bij wie het publiek eerst raad zal inwinnen, en het algemeen belang zal dus niet gebaat worden.

De lichtpunten van dit stelsel worden o. a. aangetoond door den heer de Haan[2]). Door het opvoeren der registratierechten van notarieele akten tot ongeveer het beloop van den thans door het publiek betaald wordenden prijs dier akten, meent hij de salarissen van notarissen en candidaat-notarissen uit die meerdere opbrengst te kunnen bestrijden.

De notaris zou twee kwaliteiten in zich vereenigen; hij zou Rijksambtenaar worden en tevens blijven de rechtsgeleerde raadsman van partijen, ten einde de onbekendheid van partijen met de wet aan te vullen.

---

1) Mr. Rijke Themis 1884. H. M. J. Wattel, Debet en Credit. Recht en Wet, dl. 33, jaargang 1881.

2) O. L. A. de Haan. t. a. p.

Zeer zeker kan iemand twee hoedanigheden in zich vereenigen; of echter het publiek een Rijksambtenaar tot zijn vertrouwde zal maken, vreezen wij. En het bezwaar verbonden aan de vaststelling der ressorten zal, hoewel in mindere mate, blijven, hetzij men het arrondissement als zoodanig behoudt, hetzij men in deze het stelsel Sannes of eene andere indeeling aanneemt.

Zooals boven is aangestipt, vervalt hier de zoo zeer gelaakte concurrentie.

De heer Mr. Rijke wenscht te combineeren de beide stelsels, welke in omvang van de plaatselijke bevoegdheid tegenover elkander staan, terwijl hij tevens een groot bezwaar, welk aan het tegenwoordige stelsel kleeft, uit den weg ruimt.

Na op dat bezwaar tegen de tegenwoordige ressorten gewezen en de voordeelen van de unificatie der ressorten aangeduid te hebben, lezen wij: „Men toont voor enkele akten de wenschelijkheid aan, dat de notaris de bevoegdheid hebbe die te verlijden over het geheele Rijk en wil op grond daarvan die bevoegdheid vindiceeren voor alle akten zonder onderscheid. Hierin legt m. i. de fout, dat is de klip, waarop dit stelsel gevaar loopt te stranden, dat is m. i. ook de reden waarom de verschillende schrijvers, bewust of onbewust, met zoo weinig ingenomenheid van dit stelsel hebben kennisgenomen.

„Met het oog op sommige akten moge die bevoegdheid wenschelijk, ja zelfs voor het publiek, voor welks belangen toch het notariaat is ingesteld, noodzakelijk wezen, voor andere akten is de wenschelijkheid, veelmin de noodzakelijkheid aangetoond, noch aan te toonen. De fout der voorstanders van de unificatie

is dus daarin gelegen, dat zij generaliseeren, de unificatie toegepast willen zien op alle akten zonder onderscheid daar, waar slechts specialisatie vereischt wordt, maar specialisatie dan ook voldoende is om het beoogde doel te bereiken. Niet toch voor alle, maar slechts voor speciale akten, bewijst men het nut, de noodzakelijkheid der unificatie."

Die akten noemt de schrijver „vertrouwensakten," voor welke hij opheffing der ressorten wil; voor de andere akten zou de tegenwoordige indeeling kunnen blijven, of wel het stelsel Sannes kunnen worden ingevoerd, met verandering van de tabel.

Zijn stelsel komt zeker aan vele moeielijkheden tegemoet, doch zal evenals de bovenvermelde eenige bezwaren laten bestaan of soms nieuwe scheppen, zoo is het ook hier.

De grenzen te trekken tusschen vertrouwens- en niet-vertrouwensakten zal zeker tot moeielijkheden aanleiding geven; de een zal een akte, waarbij een vennootschap wordt opgericht, tot die rubriek brengen, de ander niet; evenzoo een akte waarbij hypotheek verleend wordt, en zoo meer.

Bovendien welk stelsel zal men aannemen voor de niet-vertrouwensakten? Bij het beantwoorden dezer vraag zullen ook vele van de bij de verschillende systemen opgekomen moeielijkheden zich voordoen.

Na bespreking van de verschillende stelsels zullen de weinigen, die het doorlezen van dit proefschrift der moeite waard achtten, misschien nog een ander stelsel of minstens het aanbevelen van een der besproken systemen verwacht hebben. Wij gelooven echter dat zulks moet worden overgelaten aan mannen

van de praktijk, aan hen, die door jarenlange ondervinding en een rijpe ervaring vertrouwd zijn zoowel met de voor- als de nadeelen van de bestaande ressorten, en die daardoor kunnen beoordeelen, hoe de gebreken, welke daaraan kleven, weggenomen kunnen worden. De academische loopbaan alleen geeft ons het recht niet, die taak op ons te nemen.

Wat ook het ressort van de wet der toekomst moge zijn, dit is zeker, dat het bezwaar, door wijlen notaris Broekman en de andere bovengenoemde schrijvers uiteengezet moet worden onderschept. Ook door den notaris een bestaan te verzekeren en het gehalte dier ambtenaren te verbeteren, teneinde hierdoor de zgn. malversatien te voorkomen, zal het publiek gebaat worden.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Het is den notaris verboden buiten zijn ressort eene openbare verkooping te houden, niettegenstaande hij het proces-verbaal daar binnen opmaakt.

II.

Een gesloten olographisch testament moet, na den dood des erflaters, worden aangeboden aan den rechter van het kanton, waar de erfenis is opengevallen.

III.

Het is wenschelijk het bezwaar, dat tengevolge van de tegenwoordige notarieele ressorten voor de grensbewoners van die ressorten bestaan kan, op te heffen.

IV.

De man mag de roerende goederen zijner vrouw zonder hare toestemming vervreemden en bezwaren.

V.

De slotwoorden van art. 175 B. W. gelden ook voor giften, erfstellingen of legaten vóór het huwelijk gedaan.

VI.

Testamentaire erfgenamen, die tevens legitimarissen zijn, dragen voor het geheele aandeel (zóó echter dat hun wettelijk erfdeel onverkort blijft) in de inkorting ten behoeve van andere legitimarissen.

VII.

De grootvader wordt legitimaris, indien de broeder van den erflater verwerpt.

VIII.

Het recht van pontveer is niet vatbaar voor hypotheek.

IX.

Jure Romano heeft bij schenking onder opschortende voorwaarde de vervulling der voorwaarde geen terugwerkende kracht.

X.

De arbitrage-clausule in akten van vennootschap is af te keuren.

XI.

Weigering van betaling is geen grond tot failliet-verklaring.

XII.

De crediteuren van den failliet hebben geen recht op de interessen verschenen gedurende het faillissement.

XIII.

Compensatie werkt ook van rechtswege ten aanzien van liquide schulden, eerst door het faillissement opeischbaar geworden.

XIV.

Art. 4 No. 6 W. v. B. Rv. is niet toepasselijk, wanneer een erfgenaam zijn mede-erfgenaam dagvaardt.

XV.

De bepaling in een pactum de compromittendo, dat eventueele geschillen aan een even aantal arbiters ter berechting zullen worden opgedragen, maakt het geheele pactum nietig.

XVI.

Omdat in den regel in onze kieswet de enkelvoudige kiesdistricten zijn ingevoerd, is verandering der thans bestaande meervoudige districten wenschelijk.

XVII.

In art. 5, No. 2 van de wet op het Nederlanderschap wordt onder „verblijf” slechts verstaan het feit van verblijf houden, niet woonplaats.

XVIII.

Ten onrechte gaf de Hooge Raad bij arrest van 30 Juli 1861 aan de woorden „stem of meening” van art. 47 gemeente-wet een enge interpretatie.

XIX.

Ook dan, wanneer de gemeenteraad besloten heeft om in een tegen de gemeente gewezen vonnis te berusten, komt den ingezetene de bevoegdheid van art. 143 al. 3 der gemeente-wet toe.

XX.

Uit den inhoud van art. 180 W. v. Sr. volgt, dat hoewel het woord „opzettelijk” daarin niet voorkomt, voor het in dit artikel strafbaar gestelde misdrijf *opzet* vereischt wordt.

XXI.

Art. 44, al. 2 der Jachtwet maakt geen uitzondering op het beginsel van art. 56 W. v. Sr.

XXII.

De dagvaarding, welke geen nadere tijdsbepaling aangeeft dan „gedurende den voor den nachtrust bestemden tijd” voldoet niet aan art. 143 W. v. Sv.

XXIII.

Het tegenwoordig registratie-recht op eigendomsovergang van onroerende goederen verdient uit een oeconomisch oogpunt afkeuring.

INHOUD

Blz.

Inleiding.................................... 1

HOOFDSTUK I.

Het notarieel ressort volgens de wet van 25 Ventôse, jaar XI.......................... 3

HOOFDSTUK II.

Het notarieel ressort volgens de wet van 9 Juli 1842, Stbl. No. 20.......................... 12

HOOFDSTUK III.

Het notarieel ressort de jure constituendo...... 36

Stellingen.................................... 69